

Täysistunto

Tiistai 23.5.2023 klo 13.59—15.45

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 15.45.

Puhetta johti puhemies Petteri Orpo (13.59—15.45).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Hallituksen esitykset

Valtioneuvosto on 17.5.2023 antanut hallituksen esityksen HE 4/2023 vp, joka otetaan lähetekeskusteluun tässä istunnossa.

2.2. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asiat U 5—7/2023 vp.

3. Täydennysvaali ulkoasiainvaliokunnan varajäsenten määrän lisäämiseksi

Vaali VAA 8/2023 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi ulkoasiainvaliokunnan varajäseniksi edustaja Päivi Räsäsen ja edustaja Harry Harkimon.

4. Täydennysvaali puolustusvaliokunnan varajäsenten määrän lisäämiseksi

Vaali VAA 9/2023 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi puolustusvaliokunnan varajäseneksi edustaja Sari Tanuksen.

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

5. Hallituksen esitys eduskunnalle tietoturvallisuudesta Pohjois-Atlantin sopimuksen osapuolten välillä tehdyn sopimuksen ja turvallisuussääntöjen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä Suomen ja Pohjois-Atlantin liiton kesken vaihdettavan turvallisuusluokitellun tiedon suojaamiseksi tehdyn hallinnollisen järjestelyn ja Pohjois-Atlantin liiton kanssa tehdyn tietoturvaluussopimuksen irtisanomiseksi

Hallituksen esitys HE 4/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Petteri Orpo: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Haavisto.

Keskustelu

14.02 Ulkoministeri Pekka Haavisto (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto antoi viime vuoden lopulla hallituksen esityksen Pohjois-Atlantin sopimuksen hyväksymisestä, ja eduskunta hyväksyi esityksen selvin luvuin maaliskuun alussa. Suomesta tuli viimeisten ratifiointien jälkeen 4.4.2023 Naton 31. jäsenmaa.

Nato-jäsenyyden toteutuminen on Suomelle ratkaisevan tärkeää Euroopan muuttuneessa turvallisuustilanteessa. Suomelle on myös tärkeää, että Ruotsin Nato-jäsenyys toteutuu Vilnassa heinäkuussa järjestettävään Naton huippukokoukseen mennessä. Ruotsin jäsenyydellä on merkitystä sekä poliittisesti että Naton yhteisen puolustuksen suunnittelun ja toteutuksen kannalta.

Suomi on sitoutunut Naton jäsenyysneuvotteluissa liittymään tiettyihin sopimuksiin, joissa säännellään yksityiskohtaisemmin joukkojen ja sotilasesikuntien asemaa, teknisiä tietoja, keksintöjen salassapitoa ja luokiteltujen asiakirjojen suojaamista.

Nyt käsiteltävänä oleva tietoturvaluussopimus on yksi näistä sopimuksista. Naton puolelta on pidetty tärkeänä, että Suomen sitoutuminen Naton tietoturvaluussopimukseen tapahtuisi mahdollisimman pian ja joka tapauksessa 12 kuukauden kuluessa jäsenyyden alkamisesta. Sopimuksen nopea voimaansaattaminen on Suomen edun mukaista, jotta voidaan varmistua siitä, että Suomi voi saada ja käsitellä luokiteltua tietoa mahdollisimman laajasti.

Käsittelyssä olevalla hallituksen esityksellä pyydetään siis eduskunnan hyväksymistä Pohjois-Atlantin sopimuksen osapuolten välillä tietoturvaluudesta tehdylle sopimukselle ja Naton turvallisuussäännöille, joissa on vahvistettu yhteisen suojaustason perusperiaatteet ja vähimmäisvaatimukset.

Samalla pyydetään eduskunnan suostumusta sille, että Suomi irtisanoa Naton kanssa tehdyn aiemman tietoturvaluussopimuksen ja -järjestelyn, joita on noudatettu Suomen rauhankumppanuusaikana. Näiden sopimusten lakkauttaminen toteutetaan yhteisymmärryksessä Naton kanssa.

Naton tietoturvaluussopimuksen mukaan tehokas poliittinen neuvottelu, yhteistyö ja suunnittelu puolustusasioissa Pohjois-Atlantin sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

edellyttävät turvallisuusluokitellun tiedon vaihtamista osapuolten välillä. Se edellyttää määräyksiä turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta ja turvaamisesta.

Tietoturvaluossopimuksen täytäntöönpanemiseksi Natossa on laadittu laaja ja yksityiskohtainen turvallisuussäännöstö. Sen osa-alueet ovat henkilöstöturvallisuus, toimitilaturvallisuus, tietoaineistoturvallisuus, viestintä- ja tietojärjestelmien turvallisuus ja yritys-turvallisuus.

Arvoisa puhemies! Totesin Pohjois-Atlantin sopimuksen lähetekeskustelussa, että Nato-jäsenyyden keskeisimpiä vaikutuksia viranomais toimintaan on kansallisen tietoturvaluuden eri toimintojen järjestäminen Naton tietoturvaluusvaatimusten edellyttämäl-le tasolle. Näiden vaikutusarvioita on käsitelty jo Natoon liittymistä koskevassa hallituk-sen esityksessä ja vaikutukset kerrataan tässä hallituksen esityksessä.

Suomella on ollut jo vuodesta 94 alkaen tietoturvaluusopimus Naton kanssa. Sen no-jalla Suomi on soveltanut Naton turvallisuussääntöjä jo rauhankumppanuusaikana.

Rauhankumppanuuden ja jäsenyyden aikana sovellettavien tietoturvaluusvaatimus-ten väliset erot ovat vähäisiä. Erot johtuvat enemminkin itse Nato-jäsenyydestä. Sen myö-tä Suomelle jaettavien luokiteltujen asiakirjojen määrä kasvaa, asiakirjojen vastaanottaji-en piiri laajenee ja Suomen kansallisen kannanmuodostuksen on tapahduttava aiempaa no-peammin.

Erona on myös se, että jäsenyyden myötä Suomi voi saada myös Naton korkeimman tur-valuokan asiakirjoja eli cosmic top secret -asiakirjoja, joita ei rauhankumppaneille lähtö-kohtaisesti luovuteta.

Tietoturvaluusopimus... [Puhujan mikrofoni sulkeutuu] — Aha, nyt oli mikrofonis-sa joku vika. — Tietoturvaluusopimus antaa suomalaisille yrityksille mahdollisuuden tulla valituiksi Naton järjestämään hankkeeseen taikka toisessa valtiossa järjestettävään hankintakilpailuun, joka edellyttää Naton turvallisuusluokiteltujen tietojen käsittelyä. Täl-laisia hankkeita toteutetaan erityisesti puolustusteollisuuden, turvallisuuden, ydinvoiman, informaatioteknologian ja muun korkean teknologian aloilla sekä tieteen ja tutkimuksen aloilla.

Naton jäsenenä Suomi osallistuu myös Naton ydinasepolitiikan suunnitteluun Naton ra-kenteissa. Naton jäsenmaat ovat tehneet sopimuksen ydinpuolustustietoja koskevasta yh-teistyöstä. Tällä niin sanotulla ATOMAL-sopimuksella suojataan tällaista luokiteltua tie-toa. ATOMAL-sopimuksen hyväksymisestä annetaan eduskunnalle erillinen hallituksen esitys

Ärade talman! Som sagt, en separat regeringsproposition lämnas om godkännande av avtal om samarbete avseende nukleär information. Bestämmelser om informationssäkerhet finns också i Natos avtal om ömsesidigt säkerställande av sekretess för försvarsrelaterade uppfinningar för vilka patent sökts samt i Natos avtal om överföring av teknisk informa-tion för försvarsändamål. Separata regeringspropositioner lämnas också om godkännande av dessa avtal.

Enligt regeringens proposition innehåller avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördra-get om informationssäkerhet inte bestämmelser som faller inom landskapet Ålands behö-righet och förutsätter således inte landskapets bifall i enlighet med självstyrelselagen för Åland. Landskapsregeringens ståndpunkt beskrivs i regeringens proposition. Propositio-nen hänvisar också till att det är möjligt att i en senare fas begära lagtingets bifall för god-kännande av internationella avtal, om det visar sig nödvändigt.

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Perustuslain 12 §:n mukaan viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen suojattu. Naton tietoturvaluossopimus sisältää tällaisia perustuslain 12 §:ssä tarkoitettuja sääntöjä, joilla julkisuutta rajoitetaan välttämättömien syiden vuoksi. Ilman tällaista sääntelyä Suomella ei olisi mahdollisuutta saada Naton ja sen jäsenmaiden turvallisuusluokiteltuja tietoja.

Eduskunnan tiedonsaanti- ja osallistumisoikeus Nato-asioissa turvataan perustuslain ja muun lainsäädännön nojalla. Eduskunnan tiedonsaantioikeus on perustuslaissa säädettyjen kansanvaltaisen hallitusmuodon perusteiden toteuttamisen välttämättömien edellytysten, vaihtelu- ja tiedonhallintaratkaisujen, sekä niihin liittyvien teknisten ratkaisujen noudattaminen mahdollistavat asianmukaisen tiedonkulun myös eduskunnalle jatkossa. — Kiitos.

Puhemies Petteri Orpo: Menemme puhujalistaan. — Edustaja Aittakumpu.

14.08 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä ja tärkeää, että eduskunta pääsee ripeästi käsittelemään Natoon liittyvät välttämättömät sopimukset, kuten ministeri Haavisto äsken totesi. Suomen ja Naton liittymisneuvotteluissa sovittiin, että Suomen täytyy tulla kuuteen eri Nato-sopimukseen mukaan, ja nyt käsittelemme tätä tietoturvaluuteen liittyvää sopimusta.

Kyse on tosiaan lyhyesti sanottuna siitä, että Suomi liittyy sopimukseen, jonka avulla Naton jäsenmaat voivat hankkia, käsitellä, luovuttaa, arkistoida ja myöskin hävittää erilaisia Naton puolustukseen liittyvää tietoa turvallisesti. Sopimus on tärkeä osa Naton puolustus suunnittelua ja toimintaa. Tietoturvan varmistaminen on alati tärkeämpää tässä turvallisuustilanteessa mutta myös tässä ajassa, jossa tietoa liikkuu yhä enemmän sähköisesti ja yhä erilaisempia ja moninaisempia kanavia pitkin.

Arvoisa puhemies! Suomi on luotettava ja vakaa Nato-kumppani. Näin täytyy tietysti olla, ja siksi sitoudumme näihin yhteisiin tärkeisiin sopimuksiin.

Arvoisa puhemies! Natoon liittyminen aiheuttaa Suomelle erilaisia kertaluonteisia mutta myös pysyviä kustannuksia. Kuten ministeri Haavisto tuossa totesi, tämä tietoturvaluossopimus osaltaan antaa suomalaiselle elinkeinoelämälle mahdollisuuden tulla valituksi Naton järjestämään hankkeeseen tai hankintakilpailuun, joka edellyttää Naton turvallisuusluokiteltujen tietojen käsittelyä. Tämän hallituksen esityksen mukaan sopimuksen tarkoitus on mahdollistaa hankkeisiin osallistuminen ja näin parantaa suomalaisten yritysten kilpailukykyä ja ulkomaankauppaa.

Haluaisin kysyä ministeri Haavistolta, onko tässä vaiheessa vielä uusia mahdollisuuksia arvioida suomalaisten yritysten mahdollisuuksia näissä Natoon liittyvissä hankinnoissa ja niiden mittaluokkaa.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan yhtenäisyys on äärimmäisen tärkeää, kun on kyse kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä asioista. Erityisesti viime kaudelta jäi mieleen se yhtenäisyys, jolla eduskunta käsitteli Nato-hakemuksen. Toivon, että yhdessä voimme tehdä töitä myös muiden kansallemme tärkeiden kysymysten parissa etsien yksimielisyyttä ja yhteistä tietä sillä tavalla, että emme ainakaan tarkoituksellisesti loisi jakolinjoja. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Heinonen.

14.11 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri, hyvät edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Tasavallan presidentti päätti reilu vuosi sitten, 17.5., valtioneuvoston esityksestä, että Suomi ilmoittaa Pohjois-Atlantin liitolle kiinnostuksestamme käydä keskustelut Natoon liittymisestä. 4.4. tänä vuonna meistä tuli lopulta Naton täysjäseniä Naton tuomine velvollisuuksineen ja toisaalta Naton tuomine mahdollisuuksineen.

Valtioneuvoston yleisistunto asetti viime vuoden syyskuussa koordinaatioryhmän ja alaryhmiä valmistelemaan hallituksen esityksiä Pohjois-Atlantin sopimuksen hyväksymisestä, ja tässä työssä esille nousi kuusi erilaista sopimusta. Tänä me käsittelemme niistä ensimmäistä, jonka ministeri Haavisto hetki sitten meille esitteli, ja nämä muut sopimukset pitävät sisällään muun muassa joukkojen asemaa, niin sanottua Nato-sofaa, sitten siellä on pöytäkirja Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta niin sanotun Pariisin pöytäkirjan kautta, sopimus teknisten tietojen välittämisestä puolustustarkoituksiin, sopimus puolustukseen liittyvien, patentoitavaksi haettujen keksintöjen salassapidon vastavuoroisesta turvaamisesta, sopimus Pohjois-Atlantin sopimuksen osapuolten välillä tietoturvaluudesta sekä Pohjois-Atlantin osapuolten välinen sopimus ydinpuolustustietoja koskevasta yhteistyöstä. Kysyisin ulkoministeri Haavistolta: jos oikein muistan, niin näihin Nato-sopimuksiin sisältyy 12 kuukauden määräaika, jossa nämä pitää voimaan saattaa, ja meillä on tämä ensimmäinen nyt käsittelyssä — kiitos siitä ministerille ja valtioneuvostolle — mutta minkälaisella aikataululla tai minkälaisessa valmisteluvaiheessa nämä viisi muuta sopimusta tällä hetkellä ovat?

Kun Suomi liittyi Natoon, meille tuli siis velvollisuus liittyä myös tiettyihin Naton sopimuksiin — nuo tuossa edellä ovat niitä. Näitä on siis käytännössä kolmen ryhmän sopimuksia: on tietoturvaluussopimukset, sitten näitä joukkoja ja henkilöstön asemaa koskevia sopimuksia ja sitten teknillistietoa koskevia sopimuksia. Kun edellinen eduskunta käsittelee Natoon liittymistä, niin silloin selonteossa totesimme, että Suomi on jo rauhankumppanina sitoutunut suojaamaan Suomen ja Naton kesken vaihdettavaa turvallisuusluokiteltua tietoa Suomen ja Naton välisen tietoturvaluussopimuksen ja hallinnollisen järjestyksen perusteella. Suomen lainsäädännön yhteensopivuus suhteessa Naton tietoturvaluusvelvoitteisiin on varmistettu Suomen tehdessä edellä mainitut tietoturvaluussopimukset, joten lainsäädännön muuttamiseen ei arvioida kohdistuvan merkittäviä tarpeita.

Nyt näitä toimia sitten tehdään, ja tässä on niistä ensimmäinen meidän käsittelyssä. Tämä on erittäin tervetullut. Me olemme itse asiassa kutakuinkin vastaavaa käytäntöä noudattaneet jo kolmisenkymmentä vuotta, sillä silloin aikanaan, kun maamme liittyi syyskuussa 94 rauhankumppanuusohjelmaan, laadimme tämän maamme ja Pohjois-Atlantin liiton välisen tietoturvaluussopimuksen, joka tässä nyt katsotaan sitten purettavaksi ja korvattavaksi tällä uudella sopimuksella, jonka ministeri meille esitteli. Mutta oikeastaan oma kysymykseni kuuluu: minkälaisessa vaiheessa nämä viisi muuta sopimusta tai niiden valmistelutyö on?

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Savola.

14.16 Mikko Savola kesk: Arvoisa herra puhemies! Suomi on ollut 4.4. alkaen Naton täysjäsen, ja nyt tätä lainsäädäntöä Natoon, puolustusliittoon liittyen meille eduskuntaan kä-

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

siteltäväksi tulee, ja tämä tietoturvasopimus on yksi osa sitä. Itse asiassa lakivalmisteluhan on paljonkin, jota tuleva hallitus joutuu sitten käsittelemään ja meille eduskuntaan esityksiä tekemään.

Arvoisa ulkoministeri, tuon terveisiä Naton parlamentaarisesta yleiskokouksesta, joka tänä viikonloppuna pidettiin Luxemburgissa. Tuossa kokouksessa me myös olimme nyt ensimmäistä kertaa täysjäsenenä mukana, äänivaltaisena jäsenenä, ja pääsimme äänestyslippujakin siellä kokeilemaan, kun sanamuotoja hiottiin asiakirjoihin. Mutta monissa keskusteluissa ja kahdenvälisissä keskusteluissa siellä kyllä kävi se tarve ilmi siitä, että Ruotsi halutaan mahdollisimman nopeasti Naton täysjäseneksi mukaan — tätä viestiä itsekin toimme tässä kokouksessa voimakkaasti — mutta kyllä toiselta puolelta se huoli siitä, että välttämättä tuo aikaikkuna, että Ruotsi jäseneksi ennen Vilnan kokousta saataisiin, ei tule Ruotsin osalta riittämään. Tämä huoli oli siellä yleinen, ilmeinen, ja oikeastaan usko alkoi jo monella kääntymään sille puolelle, että se tulee jossain myöhäisemmässä vaiheessa tapahtumaan.

Oikeastaan kysyisinkin nyt teidän arviotanne siitä ja siitä, kuinka Suomi nyt tällä hetkellä vaikuttaa sekä Turkkiin että Unkariin näiden päätösten osalta, että niitä joudutettaisiin ja että siellä on se ymmärtämys päämiestasolla siitä, kuinka tärkeää myöskin Ruotsi on saada mukaan Pohjois-Atlantin liiton jäseneksi, kun ruvetaan tekemään puolustussuunnittelua, operatiivista suunnittelua, Itämeren alueen turvallisuuden suunnittelua ja sen parantamista. Tältä osin tämä pohjoismainen perhe kaikkine osineen on tärkeää pitää yhdessä.

No, näihin erilaisiin sopimuksiin: niitä me täällä nyt käytännössä saamme sitten eteenpäin viedä ja varmasti hyvässä yhteisymmärryksessä, koska ne, mitä me teemme täällä, ovat aika lailla niin sanotusti tämmöisiä käytännönläheisiä lakimuutoksia, ja toivottavasti ne myös joutuisasti menevät täällä eteenpäin.

Oikeastaan yhdyn vielä tuohon edellisen puhujan, Timo Heinosen kysymykseen siitä, millä aikataululla näitä lakimuutoksia nyt uskotte tulevan hallituksen pystyvän tuomaan valmisteluun, ja tuleeko kenties nyt vielä toimitusministeristön aikana tänne uusia esityksiä, sanotaan näin, niin kuin kesän korvalla, joita eduskunta vielä ennen kesätaukoa tulee käsittelemään? — Kiitos.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Koskinen.

14.19 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Tämä tietoturvaluottosopimus Naton kanssa pystytään varmaan suhteellisen ripeästi käsittelemään eduskunnassa. Ulkoasiainvaliokunta siihen on varmaan valmis ja toivottavasti puolustus- ja hallintovaliokunta lausunnonantajina samoin. Materiaalisestihan kuitenkin valtaosa sisällöstä on tuttua jo rauhan-kumppanuusajalta, ja kun tässä ei mitään poliittista ristiriitaisuutta ole sisällä, olisi hyvä, että tämä saataisiin vaikkapa jo ennen kesätaukoa käsitellyksi, vaikka vuosi onkin aikaa näiden muutosten implementointiin. Mielellään vuoden sijasta puhuttaisiin muutamasta, parista kuukaudesta.

Tässä ministeri, ja samoin edustaja Savola, mainitsi tämän Ruotsin jäsenyytilanteen. Olin tuolla Turkissa vaalitarkkailussa, ja valitettavasti siellä ihan vaalikamppailun viime päivinä Erdoğanin ja hänen puolueensa toimesta tuotiin tämä Ruotsin jäsenyyt tai sen esittäminen hyvinkin näyttävästi esille. Se oli osa tavallaan sitä, että haluttiin korostaa tätä Turkin suurvalta-asemaa, että me pelaamme nyt sitten siinä samassa sarjassa kuin Venäjä, USA tai EU, ja haluttiin tätä nostaa semmoisena konkreettisena esimerkkinä siitä, miten

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

tiukkoja tässä ulkopolitiikassa ollaan. Ja sehän on tietysti huono merkki sikäli, että tämä kynnys sitten niille välttämättömille muutoksille Turkin suhtautumisessa, joita odotetaan jo ennen Vilnan kokousta, on noussut korkeammaksi. Tässä suhteessa varmaan ei ulkopuolisten kannata kauheasti tähän paukkuja laittaa. Toivottavasti tietysti tuo presidentinvaalien ratkeaminen toisella kierroksella auttaa tilannetta, mutta tiedossa on tietysti se, että Erdoğanin takana on kuitenkin jo parlamentista selvä enemmistö, ja hänen ja hänen puolueensa kanta ratkaisee tulevinakin viikkoina sen, miten tähän Ruotsin jäsenyyteen lopulta suhtaudutaan. Tässä on syytä toivoa pitkämielisyyttä mutta toisaalta jäntevyyttä juuri Naton jäseniltä, merkittäviltä jäseniltä, että tätä Turkin vastarintaa mahdollisimman tehokkaasti pystytään murtamaan. — Kiitos.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Kari.

14.21 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Tämä Naton tietoturvasopimus on yksi osa jo täälläkin aikaisemmin useampaan kertaan todettua Nato-jäsenyyksiprosessia ja on keskeinen elementti sille, että tietoja vaihdetaan liittokunnan jäsenten välillä ja uusimman, 31. jäsenmaan mukaan tullessa myös Suomen kanssa. Toivonkin, että tämä hallituksen esitys etenee eduskunnassa nopeasti — luonnollisesti myös asianmukaisesti mutta myös nopeasti — koska tietojenvaihto on Nato-jäsenyytemme keskeisin työkalu näin rauhan ja edes suhteellisen vakaiden aikojen kyseessä ollessa.

Tiedusteluvalvontavaliokunta, jota sain kunnian viime kaudella täällä eduskunnassa vetää, kiinnitti omassa lausunnossaan huomiota siihen, että Nato-jäsenyys tulee tuomaan meille korkean tietoturvan vaateen asioita ja prosesseja ja niin edelleen, joita nyt viedään eteenpäin. Yksi keskeinen osa aikaisempaa aikaa, jolloin olimme sotilaallisesti liittoutumattomia, oli huolehtia siitä, että maanpuolustukseen liittyvien keskeisten asioiden tai ulkopolitiikkaan liittyvien keskeisten asioiden osalta eduskunnan tiedonsaantioikeus turvataan, ja tämä käytäntö on ollut puolustusvaliokunnassa ja ulkoasiainvaliokunnassa, eduskunnan valiokunnissa, historiallisesti hyvin toimiva ja hyvin vahva. Tähän ulkoministerin puheenvuoron loppuosassa vähän viitattiinkin, siihen, että eduskunnan tiedonsaantioikeus tullaan turvaamaan ja tähän tullaan erityisesti jatkossakin perehtymään. Osaatko vielä tässä vaiheessa jollain tavalla tarkemmin kuvata, tuoko Nato-jäsenyys näihin korkeaan tietoturvaan ja tietoriskiä liittyviin asioihin jotain uutta elementtiä puolustus- ja ulkoasiainvaliokunnalle, kun näistä asioista kerrotaan, suhteessa siihen aikaan, kun olimme vielä sotilaallisesti liittoutumattomia, joskin Naton rauhankumppaneita, joskin hyvin vahvasti Euroopan yhteiseen turvallisuuteen panostava kansa? Nyt tämä asetelma on toisenlainen, ja onneksi tässä maailmantilanteessa tilanne on niin, että Suomi on Naton jäsen ja ennen kaikkea eduskunnassa on tälle jäsenyydelle vahva tuki.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Kiljunen.

14.24 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tässä käydään keskustelua Nato-jäsenyydestä. Kuten tässä on useissa puheenvuoroissa tuotu jo esille, niin puolitoista kuukautta sitten Suomesta tuli Naton täysjäsen, ja tämä sopimusjärjestely, joka koskee tietoturvaa ja sen saantia, liittyy tietysti suoraan ja saumattomasti tähän Nato-jäsenyyteen. Meillä on oikeus olla kaiken sen tiedon äärellä, mitä organisaatio tuottaa sen velvollisuuksista ja mahdollisuuksista, ja tämä on tässä hyvin tärkeää.

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

Ministeri korosti omassa puheenvuorossaan sitä, että tässä ei ole suurtakaan laadullista eroa siihen nähden, mitä jo tarkkailijajäsenyys antoi rauhankumppanuusohjelman kautta, mutta syvyyttähän tähän tulee ehdottomasti, ja siinä mielessä ainakin määrällisesti tullaan herkkiinkin aiheisiin mukaan lukien vaikka ydinpuolustukseen liittyvät asiat. Siinä suhteessa tässä on merkittävää, että tämä tiedonsaanti Suomessa turvataan, ja yhdyn kyllä siihen näkemykseen, minkä edustaja Koskinen tässä toi jo esiin ulkoasiainvaliokunnan ja muiden valiokuntien käsittelyn osalta, että oletan, että meillä on vahva konsensus tässä myöskin eduskunnan puolella, että tässä edetään mahdollisimman ripeästi, koska se on Suomen etu. On Suomen etu saada maksimaalisesti tämä tieto.

Sen sijaan tässä korostettiin — eikä se ole edes sen sijaan, vaan sitä täydentää tietysti tämä edustaja Koskisen ja, anteeksi, edustaja Karin ja myöskin edustaja Koskisen ja muiden kiinnittämä huomio — osallisuusmahdollisuutta ja eduskunnan oikeutta tiedonsaantiin kaikista tähän ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvistä asioista ja myöskin Nato-jäsenyydestä. Sehän on perustuslain suojaamaa, että eduskunnalla on näissä rooli, ja se on valtioneuvoston vastuulla, että se tieto todellakin meille tulee, ja meillä on ollut hyvä yhteys ja saumaton yhteistyö jo aikaisemmassa vaiheessa, eikä tässä ole epäilystä eduskunnan puolelta, etteikö näin jatkossakin tapahtuisi. Sitä on kuitenkin tärkeätä aina korostaa silloin, kun me tulemme näihin tietoturvasuasioihin, että eduskunnan luottamukseen voi luottaa, ja on tärkeätä, että tämä elin on täysimääräisesti tässä tiedonsaannin piirissä. Haluan myöskin samaa korostaa ja kysyä, että valtioneuvosto varmistanee sen, että tämä tullaan turvaamaan.

Meillä on heti seuraavassa asiakohdassa tämä pohjoismainen yhteistyö, ja ehkä siinä kohdassa palataan siihen, mitä tarkoittaa tämä Ruotsin Nato-jäsenyyden vahvistaminen. Ehkä siinä yhteydessä mieluummin käyttäisin sen puheenvuoron, ja tässä mielelläni kyllä kuulen, mitä ministeri vastaa jo kollegoiden esittämiin kysymyksiin Ruotsin Nato-jäsenyyden realisoitumisesta.

Puhemies Petteri Orpo: Olemme lähellä sitä hetkeä, että tähän asian käsittelyyn varattu aika alkaa loppumaan. Otetaan vielä edustaja Räsänen ja sen jälkeen ministerin kolmen minuutin vastauspuheenvuoro.

14.27 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Niin kuin täällä on tuotu ilmi monessa puheenvuorossa, niin nyt kun Suomi on puolustusliitto Naton täysivaltainen jäsen — ja hyvä niin — niin se vaatii sitten toki myös muita muutoksia meidän kansalliseen lainsäädäntöön ja erilaisten muiden kansainvälisten sopimusten käsittelyä, jota me tässä tilanteessa olemme nyt yhdeltä osin elikkä tämän tietoturvan osalta käsittelemässä. Yhdyn myös niihin huomioihin, joita täällä aikaisemmissa puheenvuoroissa on tuotu ilmi, että on toivottavaa, että eduskunta hyvin ripeästi pystyy nyt nämä vaadittavat muutokset tekemään meidän kansalliseen lainsäädäntöön ja toisaalta sitten hyväksymään osaltaan nämä kansainväliset sopimukset, jotka pitää saada hyväksyttyä, jotta sitten kun olemme täysivaltainen jäsen, saamme kaiken hyödyn muiltakin osin puolustusliitosta ja toisaalta tarjoamme sen täydellisen turvan myös muille puolustusliiton jäsenmaille liittyen esimerkiksi vaikkapa tähän tietosuojatun tiedon vaihtamiseen ja sen käsittelyyn. Ja kun nyt tiedämme, että varmasti näihin kohdistuu mielenkiinto myös ulkoapäin ihan eri tavalla kuin aikaisemmin, on senkin takia tärkeää, että tämä asia on meillä asianmukaisesti hoidettu. Voisi kuvitella, että tässä asiassa tässä talossa aikaisemmin vallinnut yksituumaisuus tai hyvin suuri konsensus

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

jatkuu ja tämä hyvin ripeästi ja asianmukaisesti saadaan käsiteltyä eikä jäädä enemmään odottelemaan, että olisimme sitten vasta käsittelemässä tätä siellä aikarajan koittaessa, kun näissähän on annettu tämä 12 kuukauden aikamääre, jossa tämä pitää kansallisesti käsitellä.

Arvoisa puhemies! Tässä on ehkä hyvä vielä puuttua kahteen asiaan: Ensimmäinen on tämä, mihin toivon mukaan tässä ulkoministeri Haavisto nyt osaltaan sitten vastaa, että kun on tullut kysymyksiä liittyen tähän eduskunnan tiedonsaantioikeuteen, niin millä tavalla todella huolehditaan nyt jatkossakin siitä, että kaikki se tieto, jota tarvitaan, hoituu, jotta täällä parlamentissa edelleen kyetään yksissä tuumin viemään asioita eteenpäin, ja tässä ei tapahdu sen suurempia muutoksia. Ja toinen huomio liittyy siihen, että vaikka nyt me olemme itse täysivaltainen jäsen, niin varmasti meillä on yhteinen toivo siitä, että myös naapurimme Ruotsi tähän aikanaan pääsee, ja jos me pystymme jollakin tavalla tätä työtä nyt helpottamaan, niin kyllä meidänkin kannattaa siinä oma sarkamme tehdä.

Puhemies Petteri Orpo: Ja ministeri Haavisto.

14.29 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille hyvistä puheenvuoroista ja kysymyksistä.

Edustaja Aittakummulle ensin yritysten uusista mahdollisuuksista nyt Nato-hankintojen osalta: mittaluokista on tietysti vielä vaikea antaa arviota, mutta tämä avaa suomalaisille yrityksille aivan uuden mahdollisuuden puolustusvälineteollisuudessa mutta myös monissa muissa, varusteissa ja tarvikkeissa ja siviilipuolen asioissa, joita Nato-hankintojen puitteissa voidaan harkita. Tämä on erittäin tärkeä asia.

Sitten edustaja Heinonen ja edustaja Savolakin kysyivät, mikä on näiden muiden erillisten sopimusten kohtelu ja aikataulu. Osa niistä tulee puolustusministeriön puolelta, eli ihan tarkkaa aikataulua en pysty lupaamaan. Näyttäisi siltä, että syksy on näiden muiden osalta se aikataulu, jossa ne saada eduskuntaan, ja voi olla, että joidenkin kohdalla tulee yhdistettyjä hallituksen esityksiä. Tämä nyt käsitteilyyn tuleva sopimus on kaikkein kiireisin, ja sen vuoksi se on tähän nyt otettu.

Edustaja Savola, edustaja Koskinen ja muutkin ottivat esille Ruotsi-kysymyksen. Tapa sin eilen viimeksi Ruotsin ulkoministeri Billströmiä, ja tietysti huoli Ruotsista välittyi myöskin meille siitä, että tämä aikataulu, aikaikkuna, Turkin vaalien ja Vilnan kokouksen välillä on hyvin lyhyt. Olen ollut yhteydessä Turkin ulkoministeri Çavuşoğluun tässä välissäkin juuri näillä viesteillä, joita tekin olette tässä toivoneet, eli Suomi tukee vahvasti Ruotsin mukaantuloa. Olen puhunut Unkarin ulkoministerin kanssa tästä, ja meillä on alustavasti myöskin Turkin ulkoministerin kanssa sovittu Osloon tapaaminen. Kuun vaihteessa on Oslossa Naton ulkoministerikokous, ja myöskin siellä sitten varmasti tätä asiaa tullaan puimaan.

Sitten useampi edustaja kiinnitti huomiota eduskunnan tiedonsaantioikeuteen. Minusta on erittäin tärkeää, että nyt myös tätä hallituksen esitystä käsiteltäessä tähän asiaan kiinnitetään täälläkin huomiota. Tässä on erilaisia Naton prosesseja siitä, miten asiakirjat pysyvät salaisina, kuka saa niitä käsitellä, millä teknisillä välineillä niitä käsitellään ja näin pois päin, mutta tässä yhteydessä on erittäin tärkeää, että katsotaan, että eduskunnan tiedonsaantioikeus säilyy ja kaikki tieto, mitä tarvitaan eduskunnan piiriin, tulee. Olen näistä käytetyistä puheenvuoroista täysin samaa mieltä, ja kun mennään vaikka tuonne Naton ydinpuolustuksen ATOMAL-sopimukseen ja siihen liittyviin asioihin, niin täytyy tietysti kiin-

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

nittää huomiota tietoturvallisuuteen meidän päässämme tavattoman paljon. — Kiitoksia.
[Mikko Savola: Hyvä vastaus!]

Puhemies Petteri Orpo: Tässä nyt tuli tämä tähän varattu puoli tuntia täyteen, ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.32.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 15.33.

Puhemies Petteri Orpo: Nyt jatketaan aiemmin tässä istunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Holopainen.

15.33 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Kuten edellä aiemmissa puheenvuoroissa on todettu, on äärimmäisen tärkeää, että Suomen Nato-jäsenyysprosessi on saatu maaliin ja on varmistettu, että jatkossa olemme kollektiivisen yhteisen puolustuksen piirissä emmekä koskaan enää joudu olemaan yksin.

Turvallisuutemme takeeksi on tärkeää, että saamme tehokkaasti käsiteltyä jäsenyyden edellyttämät lainsäädännön ja sopimuskehikon päivitykset, kuten nyt tässäkin käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ollaan tekemässä. Nämä ovat tarpeellisia askelia.

Tänään meillä on käsittelyssä tietoturvaluussopimus. Tietojen vaihto on tärkeä osa puolustuksellista yhteistyötä, ja nyt tällä esityksellä huolehditaan tiedonvaihdon mahdollistavan kehikon päivittämisestä, koska tietojen vaihtamisessa tarvitaan määräyksiä turvallisuuksiluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta sekä turvaamisesta.

Nyt eduskunnan sitten on tarpeellista tämä tietysti ripeästi käsitellä, mutta on varmasti asioita, joihin eduskunnan on syytä erityisesti kiinnittää huomiota. Kuten täällä aikaisemmissa puheenvuoroissakin on nostettu esiin, esimerkiksi asiakirjojen julkisuuteen, henkilötietojen suojaamiseen ja eduskunnan tiedonsaantioikeuden turvaamiseen on syytä kiinnittää huomiota. Ulkoministeri täällä vastasikin aiemmin näihin liittyviin kysymyksiin.

Parlamentaarinen järjestelmä pohjautuu mahdollisimman avoimeen tiedonkulkuun valtioneuvoston ja eduskunnan välillä, ja on tärkeää, että valtioneuvosto oma-aloitteisesti huolehtii siitä, että eduskunta on aina oikea-aikaisesti informoitu, myöskin sitten niissä asioissa, jotka liittyvät nyt tähän tänään käsittelyssä olevan tietosuojasopimuksen piiriin. Tämä on tarpeellista eduskunnan valvontaroolin tosiasialliselle toteutumiselle sekä myös siksi, että se muodostaa lähtökohdan sille, että erilaisissa häiriö- ja poikkeusoloissa meillä on täällä valmius myös nopeasti reagoida. Viimeisimmissä vaiheissa, esimerkiksi viime keväänä, tämä tuli hyvin esiin, kun täällä pystyttiin varsin ripeästi muodostamaan prosessi, jossa eduskunta yhdessä valtioneuvoston kanssa pystyi Suomen Nato-jäsenyysshakemuksen kannan muodostamaan.

Samalla kun tässä hallituksen esityksessä on nostettu esiin se, että tämä nyt tehtävä sopimus ei merkittävästi muuta nykyisiä Suomen käytäntöjä, koska Suomi on aikaisemminkin tällaisen hallinnollisen järjestelyn nojalla noudattanut näitä Naton turvallisuuksäntöjä, niin siinä nostetaan esiin kuitenkin se — esimerkiksi näissä lausunnoissa on nostettu

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

esiin sitä — että kun Suomessa on kokonaisturvallisuuden malli ja meillä tämä turvallisuus- ja puolustus suunnittelu on tällainen koko yhteiskunnan leikkaava prosessi, niin kuitenkin tässä yhteydessä sitten näitä turvallisuussääntöjä noudattaa aika iso osa hallinnonaloista. Onkin tärkeää huolehtia, että äsken mainitsemani asiakirjojen julkisuusperiaatte sekä henkilötietojen suojakysymykset sitten tulevat huomioiduiksi sillä tavalla kuin meidän perustuslakimme edellyttää. Tämä nyt jatkoevästyksenä sitten valiokuntien käsittelyyn. — Kiitos.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Honkasalo poissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

6. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2022

Kertomus K 1/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Petteri Orpo: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, asian esittelijä, edustaja Ovaska.

Keskustelu

14.32 **Jouni Ovaska kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies, ärade talman! Suomi toimi Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajamaana vuonna 2022. Puheenjohtajuus tarkoitti, että neuvoston työtä johtivat suomalainen presidentti ja varapresidentti ja että Suomen valtuuskunta isännöi Pohjoismaiden neuvoston 74. täysistunnon täällä Eduskuntatalossa syksyllä 22. Lisäksi Suomen valtuuskunta oli laatinut määrätietoisesti puheenjohtajuusohjelman, joka ohjasi Pohjoismaiden neuvoston työtä viime vuonna.

Suomen puheenjohtajuusvuosi oli samalla pohjoismaisen yhteistyön juhluvuosi. Viime vuonna juhlittiin Pohjoismaiden neuvoston 70. juhlavuotta ja pohjoismaista yhteistyötä sääntelevä Helsingin sopimus täytti 60 vuotta. Suomen puheenjohtajuusvuoden keskeisin teema oli pohjoismainen hyvinvointimalli. Puheenjohtajuusohjelmassa korostettiin myös sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää sekä turvallista ja rajatonta Pohjolaa. Lisäksi valtuuskunta halusi puheenjohtajuusvuoden aikana käydä keskustelua pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuudesta.

Pohjoismaiden neuvoston toimintaa Suomen puheenjohtajuusvuonna leimasi vahvasti Venäjän helmikuussa 22 käynnistämä hyökkäyssota Ukrainaan. Sota on aiheuttanut Euroopassa vakavimman turvallisuuspoliittisen vaiheen sitten toisen maailmansodan. Pohjoismaiden neuvosto on tuominnut voimakkaasti Venäjän hyökkäyssodan kaikissa yhteyksissä vuoden aikana. Myös Pohjoismaiden hallitukset ovat Pohjoismaiden ministerineu-

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

voston puitteissa päättäneet jäädättää kaiken yhteistyön Venäjän ja Valko-Venäjän kanssa. Pohjoismaiden neuvosto pyrkii kuitenkin tukemaan Venäjän ja Valko-Venäjän oppositiovoimia. Hyvä esimerkki tästä tuesta oli syyskuussa Reykjavikissa järjestetty huippukokous Ukrainan ja Valko-Venäjän tilanteesta. Paikalle oli kutsuttu Ukrainan edustajia sekä Venäjän ja Valko-Venäjän oppositiota. Suomen valtuuskunta tapasi myös Valko-Venäjän oppositiojohtaja Svjatlana Tsih'anouskajan eduskunnassa joulukuussa.

Pohjoismaiden neuvosto on jatkanut tiivistä yhteistyötä monien kansainvälisten ja alueellisten parlamentaaristen järjestöjen kanssa. Yhteisiä huolenaiheita olivat Ukrainan tilanne, energian saatavuuskysymykset, sotilaskumppanuudet sekä pakolaistilanne. Erityisesti yhteistyö Baltian maiden kanssa on ollut tärkeää, ja Reykjavikin huippukokous Ukrainan ja Valko-Venäjän tilanteesta järjestettiin yhteistyössä Baltian yleiskokouksen kanssa.

Ukrainan sota oli myös vahvasti fokuksessa Pohjoismaiden neuvoston syksyn täysistunnossa Helsingissä, kun Pohjoismaiden neuvoston jäsenet keskustelivat Pohjoismaiden pääministerien kanssa pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuudesta ja Pohjolan roolista Euroopassa ja maailmassa. Suomen puheenjohtajuusohjelmasta lähtöisin olevan tulevaisuuskeskustelun tavoitteena oli pyrkiä tekemään pohjoismaisesta yhteistyöstä tehokkaampaa ja strategisempaa. Turvallisuuskysymysten lisäksi huippukokouksen keskusteluissa keskityttiin ilmastoon, energiakriisiin sekä huoltovarmuuteen.

Arvoisa puhemies! Tasavallan presidentti Sauli Niinistö toimi istunnon vieraspuhujana. Hänen puheessaan korostuivat Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, Pohjolan ja lähialueiden muuttunut turvallisuustilanne sekä Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyys. Presidentti Niinistö nosti myös puheessaan esiin pohjoismaisen brändin potentiaalin ja kannusti hyödyntämään pohjoismaisen yhteistyön renessanssia.

Nopeasti muuttuvan kansainvälisen tilanteen takia nähtiin tarve aloittaa Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisen strategian päivittytyö Suomen puheenjohtajuuskaudella. Uusi strategia hyväksyttiin neuvoston teemaistunnossa Islannissa tämän vuoden maaliskuussa. Uudessa strategiassa on kolme painopistealuetta: turvallisuus Pohjolassa ja sen lähialueilla, sääntöpohjainen maailmanjärjestys ja pohjoismainen malli sekä kestävä kehitys Pohjolassa ja maailmalla.

Pohjoismaiden neuvostossa on noussut esiin myös kysymys, tulisiko pohjoismaisen yhteistyön perustana olevaa Helsingin sopimusta päivittää. Sopimuksen uudistamista tulisi harkita, jotta se paremmin kuvastaisi muuttunutta maailmantilannetta, erityisesti ympäristö- ja ilmastopolitiikan sekä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehitystä. Työ Helsingin sopimuksen päivitystarpeiden selvittämiseksi jatkuu neuvostossa tänä vuonna.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikka on jo pitkään ollut hyvin keskeisesti esillä Pohjoismaiden neuvostossa. Kun kaikki Pohjoismaat ovat Naton jäseniä, se tulee luonnollisesti edelleen nostamaan näitä teemoja esiin pohjoismaisessa yhteistyössä. Pohjoismaiden neuvoston, Pohjoismaiden parlamenttien puolustusvaliokuntien ja pohjoismaisen Nordefco-puolustusyhteistyön edustajien vuotuisissa kokouksissa on valinnut yksimielisyys siitä, että Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydet kasvattavat pohjoismaisen puolustusyhteistyön mahdollisuuksia.

Lisäksi puheenjohtajuusohjelman turvallinen Pohjola -teeman alla Suomen valtuuskunta on peräänkuuluttanut Pohjolalle yhteistä kyberturvallisuusstrategiaa. Yhteinen varautuminen on ollut useita vuosia pohjoismaisen yhteistyön agendalla. Koronapandemia ja Ukrainan sota ovat entisestään korostaneet pohjoismaisen yhteistyön tarvetta tällä saralla.

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

Huoltovarmuuteen ja yhteiskuntaturvallisuuteen liittyvä pohjoismainen yhteistyö olikin eri kokousten aiheena läpi vuoden.

Suomen puheenjohtajuusohjelmassa painotettiin myös pohjoismaisen hyvinvointimallin merkitystä. On selvää, että kaikki Pohjoismaat ovat tulevina vuosina suurien haasteiden edessä, ja tämän vuoksi Suomen valtuuskunta halusi puheenjohtajuusohjelman puitteissa kriittisesti arvioida pohjoismaisen mallin nykytilaa ja haasteita. Vihreä siirtymä, väestön ikääntyminen ja hyvinvointia rahoittavien henkilöiden määrän väheneminen ovat esimerkkejä pohjoismaisen hyvinvointimallin haasteista. Kaikki Pohjoismaat seisovat näiden samojen haasteiden edessä, joten olisi luontevaa löytää niihin ratkaisuja yhdessä.

Suomen valtuuskunta korosti puheenjohtajuusohjelmassaan, että koronapandemian jälkeen on palattava rajattomaan Pohjolaan siten, että ihmiset ja palvelut voivat jälleen liikkua vapaasti ja esteettömästi Pohjolan alueella. Vapaa liikkuvuus on ollut pohjoismaisen yhteistyön kulmakivi, ja koronapandemian aiheuttama rajojen sulkeminen Pohjoismaiden välillä aiheutti paljon murhetta ja keskustelua. Tärkein tehtävämme onkin nyt syventää pohjoismaista integraatiota. Pohjoismaiden neuvoston tulee luoda hallituksille paineita poistaa rajaesteitä Pohjoismaiden väliltä pitämällä ajankohtaisia rajaestekysymyksiä aktiivisesti poliittisella agendalla.

Arvoisa puhemies! Yhteenvetona voin todeta, että vaikka Venäjän hyökkäys Ukrainaan varjosti pohjoismaista yhteistyötä viime vuonna, on myös selvää, että kriisin keskellä lähimpien naapureiden ja ystävien merkitys korostuu. Yhteisessä rintamassa Pohjoismaat voivat edistää rauhaa ja vakautta sekä rakentaa kestäväää ja turvallista tulevaisuutta Pohjolan asukkaille. Pohjoismaat ovat osoittaneet, että yhteistyöllä voidaan saavuttaa merkittäviä tuloksia. Presidentti Niinistön sanoin meidän tulee hyödyntää pohjoismaisen yhteistyön renessanssia ja vahvistaa yhteistyötämme, jotta voimme selviytyä nykyisistä kriiseistä ja valmistautua tuleviin haasteisiin.

Lopuksi haluan kiittää Suomen Pohjoismaiden neuvoston valtuuskuntaa aktiivisesta toiminnasta pohjoismaisen yhteistyön eteen puheenjohtajuusvuoden aikana.

Tack till er alla som har talat och arbetat för det nordiska samarbetet.

14.41 Miko Bergbom ps: Arvoisa herra puhemies! Meillä on nyt käsittelyssä Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus vuodelta 2022. Suomen puheenjohtajuuskaudella esiin nostettiin pohjoismaisen hyvinvointimallin tulevaisuus ja turvaaminen. Nosto on mielestäni enemmän kuin tarpeellinen, mutta pahoin pelkään, että Suomessa ei ole vielä täysin sisäistetty, ainakaan laajemmin eduskunnassa, sitä, että hyvinvointivaltion tulevaisuus ei ole itsestäänselvyys. Uskaltaisin jopa väittää, että jos asia ei mene kerta kaikkiaan jakeluun, Suomen tarina hyvinvointivaltiona tulee olemaan ohi. Siksi haluan nostaa esiin muutamia tärkeitä huomioita hyvinvointivaltion tulevaisuuden turvaamiseksi.

Suomi ottaa velkaa kymmenen miljardia euroa vuodessa, ja veronmaksajia kuritetaan uusilla maksuilla ja korkeilla veroilla. Mitään ei saa tienata, ja jos kuitenkin tienaa, verotetaan hengiltä, ja jos uskallat yrittää ja kehtaatkin epäonnistua, on valtio tuleva sinut tuomitsemaan velkavankeuteen seuraaviksi vuosikymmeniksi. Samaan aikaan rahaa kyllä riittää jakaa ympäri maailmaa, ja jos emme sitä velaksi tee, tulee kuulemma mainehaitta. On tämä uskomatonta. Tästä viimeiset neljä vuotta meitä muistuttavat edelleen: Kunnianhimoista ja tukiriippuvaista ilmastopolitiikkaa — velaksi. Kehitysapua — velaksi. Elpymis-

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

paketti — velaksi. Ja haitallista maahanmuuttoa — joko arvaatte? [Sebastian Tynkkynen: Velaksi!] — Aivan oikein. — Ei tämä kerta kaikkiaan ole pohjoismaisen hyvinvointimalin yhtälö.

Arvoisa puhemies! Aina kun poliittisessa keskustelussa nostetaan esiin jokin yksittäinen esitys leikkauksista, se kumotaan lähes poikkeuksetta argumentilla ”tämä ei pelasta valtiontaloutta”. On totta, että yksittäinen esitys ei kaikkea korjaa, mutta tämä suomalaisille veronmaksajille suorastaan hengenvaarallinen ja vastuuton asenne johtaa perikatoon, jossa valtio ja sen valitut edustajat eivät enää sisäistä, kuka ja ketkä tämän pöhöttyneen järjestelmän ylläpidon maksavat. Voin kertoa: suomalaiset veronmaksajat, joita meillä ei ole riittävästi, toisin kuin monessa muussa Pohjoismaassa.

Arvoisa puhemies! Nyt on kerta kaikkiaan asenteen ja suunnan muututtava. Meidän on karsittava valtiolta pois kaikki sellainen toiminta, jonka merkitys suomalaisten hyvinvoinnille ja turvallisuudelle ei ole tarpeellista. Suomessa pesii politiikassa edelleen ikävä sosialismilta haiseva paise, joka on puhkaistava, kuten Ruotsissakin on osittain tehty ja vielä demareiden toimesta. Ymmärrän, että alkuunsa se saattaa aiheuttaa eräiden toimesta ”vastarintaa” kaduilla ja kabineteissa, Helsingin apulaispormestaria lainatakseni, mutta uskallan sanoa, että tämä sosialismin perintö on kuitenkin viimein tullut tiensä päähän. Ruotsissa sikäläiset demarit ymmärsivät jo aikoja sitten, että se, että verotetaan hengiltä kaikki, mikä liikkuu, ei ole pitkän päälle voittava strategia, jos haluaa huolehtia siitä, että elintärkeiden palveluiden rahoitus perustuu muuhunkin kuin velkarahaan. Antamalla ihmisille työkalut menestymiseen huolehdimme siitä, että meillä on jatkossakin maailmalla kateutta herättävä hyvinvointivaltio.

Arvoisa puhemies! On tehtävä asennemuutos. Meidän on sisäistettävä se, että työtä tekevät veronmaksajat rahoittavat tämän järjestelmän. Meidän täytyy hyväksyä se, että osalla heistä, jotka rahoittavat järjestelmäämme, on varaa valita. Verottamalla heidät henkiiheveriin he ennemmin tai myöhemmin lähtevät Suomesta karkuun johonkin, missä työnteoko arvostetaan ja pidetään kunniaa. Meidän tulee tehdä kaikki tarvittavat toimet sen eteen, että Suomessa työn tekeminen kannattaa ja ihmiset uskaltavat yrittää ja jopa epäonnistua. Työstä on jäätävä käteen muutakin kuin palkkakuitti täynnä kasvavia veroja ja niihin rinnastettavia maksuja. Yrityksille on annettava mahdollisuus menestyä ja investoida Suomeen. Pyörää ei onneksi tarvitse keksiä uudelleen, vaan voimme katsoa, mitä muissa Pohjoismaissa on tehty oikein.

Arvoisa puhemies! Veronmaksajat rahoittavat hyvinvointivaltion Suomelle ja suomalaisille. Muistetaan tämä, kun tässä arvokkaassa salissa päätöksiä teemme.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Garedew.

14.45 Kaisa Garedew ps: Arvoisa puhemies! Pohjoismaat ovat Suomelle tärkeitä yhteistyökumppaneita. On hienoa, että meillä on Pohjoismaiden neuvosto, jossa voidaan edistää Pohjoismaiden välistä yhteistyötä sekä vahvistaa pohjoismaista yhteenkuuluvuutta ja identiteettiä.

Nyt lähetekeskustelussa oleva neuvoston toimintakertomus käsittelee vuotta 2022, jolloin Suomi oli sen puheenjohtajamaana. Pohjoismaiden neuvosto antoi viime vuoden aikana useita hyviä suosituksia. Esimerkkinä vain muutama nosto: suositus vähentää pysyvästi köyhyysrajan alapuolella elävien lasten määrää tutkimalla siihen vaikuttavia tekijöitä sekä

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

suositus tutkia hevoselinkeinon merkitystä analysoimalla hevosen monipuolista yhteiskunnallista hyötyä ja sitä, miten hevoselinkeinoa voitaisiin vahvistaa.

Arvoisa puhemies! Muutama sana aloitteesta, jolla haluttiin sisällyttää rasisminvastaisuus koulujen opetussuunnitelmiin. Totean ensin, että jokainen ihminen on yhtä arvokas ihonväristä ja muista ominaisuuksista riippumatta. Rasismiin tulee aina puuttua, mutta samaan aikaan tulee pitää huolta sananvapauden säilymisestä ja oikeudesta kertoa tosiasioista niin kuin ne ovat — esimerkiksi siitä, että ulkomaalaiset ovat oikeasti seksuaalirikostilastoissa yliedustettuina, millä jo itsessään on suora vaikutus rasismien kehitykseen. Parasta rasismien vastaista toimintaa on tiukka yhtenäinen maahanmuuttopolitiikka, jotta väärillä perusteilla maahan tulevat eivät pääse tänne tekemään rikoksia tai vain hyödyntämään ja hyväksikäyttämään yhteiskuntamme etuuksia. Tämä vähentää rasismia.

Hyvien aloitteiden lisäksi neuvostolta tuli useita suosituksia, jotka liittyivät ilmastotoimiin. Nostan esille suosituksen, jota vastustivat Vapaa Pohjola ja konservatiiviryhmä: kuhunkin maahan pitäisi perustaa nuorten ilmasto- ja biodiversiteettineuvosto, joka velvoittaa hallitusta käsittelemään nuorten ehdotuksia, kuulemaan heitä päätöksissä sekä ottamaan huomioon nuorten ilmastoneuvoston suositukset — voitteko uskoa? Tässä suosituksessa pidän erityisen ongelmallisena kahta seikkaa. Ensinnäkin siinä pyritään määräämään maan hallitus käsittelemään ja ottamaan huomioon nuorten ilmastoneuvoston ehdotukset. Tällaisiin ulkopuolelta saneltuihin velvoitteisiin ei tule tietenkään suostua. Toiseksi: perustettava neuvosto toisi ilmastohysterian yhä konkreettisemmin nuorten silmille. Tätä nuorten ilmastoahdistusta, joka on muuttunut jo lähes ilmastouskonnoksi, vastaan tulee taistella, eikä lietsoa sitä nuoriin yhtään enempää.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean vielä, että vihervasemmisto yritti ajaa Pohjoismaiden neuvoston kautta huume politiikan vapauttamista ihmisoikeuksien nimissä. Luojan kiitos, asian käsitellyt valiokunta piti aloitetta niin ongelmallisena, että se ehdotti, ettei Pohjoismaiden neuvosto jatkaisi sen käsittelyä. Meidän ei tule antaa minkäänlaista signaalia huumeiden käytön hyväksyttävyydestä. Huumeisiin kuolee jo nyt aivan liikaa nuoria, ja moninkertainen määrä menettää niille tulevaisuutensa. Toivon, että jatkossakin Pohjoismaiden neuvosto ajaa Pohjoismaiden etua eikä lähde mukaan erilaisiin ideologioihin tai koko maailman parantamiseen. — Kiitos. [Veronika Honkasalo: Sellainen hallituskumppani!]

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Merinen.

14.50 Ville Merinen sd: Arvoisa puhemies! Lainaus Pohjoismaiden neuvoston vuosikertomuksesta: ”Ministeri peräänkuulutti mielenterveyttä koskevan yhteistyön lisäämistä pohjoismaisella tasolla sekä EU:lle mielenterveysstrategiaa.” — Kyllä, peräänkuulutan samaa.

Nuorten mielenterveyden kriisiytyminen on yhteinen ongelma yhteisessä Pohjolassa. Siihen ratkaisujen löytäminen tulee olla osa yhteisen hyvinvointimallin rakentamista. Miksi emme yhdistäisi voimiamme juurisyiden tutkimiseksi ja siten ratkaisujen löytämiseksi? Meillä on mahdollisuus olla mielenterveyden edelläkävijä, suunnannäyttäjä, jos tartumme tähän mahdollisuuteen.

Arvoisa puhemies! Toinen lainaus: ”Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille, että kuhunkin maahan perustetaan olemassa oleviin rakenteisiin perustuva edustuksellinen nuorten ilmasto- ja biodiversiteettineuvosto, joka velvoittaa hallitusta kä-

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

sittelemään nuorten ehdotuksia ja kuulemaan heitä olennaisissa ilmastoa ja biodiversiteettiä koskevista päätöksistä ja esityksistä sekä ottamaan huomioon nuorten ilmastoneuvoston suositukset.” — Kyllä, tämä kuulostaa hyvältä ehdotukselta.

Olemme puhuneet paljon ilmastoahdistuksesta, ja se voi näyttäytyä monella tapaa. Yhtä helpottaa tutkia asiaa, toista helpottaa se, että hän ei kuule asiasta liikaa, ja kolmatta helpottaa se, että pääsee vaikuttamaan ilmastoa koskeviin teemoihin itse. Miksi emme ottaisi nuoria mukaan ilmastomuutoksen torjuntaan? Annetaan heillekin mahdollisuus vaikuttaa, sillä onhan kyseessä heidän tulevaisuutensa. — Kiitos.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Kvarnström.

14.52 Johan Kvarnström sd: Ärade talman, arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus herättää ajatuksia. Vuonna 2022 Venäjän Ukrainassa käymä hyökkäyssota muutti turvallisuuspoliittisen tilanteen, mikä vaikutti myös pohjoismaisen yhteistyön perusteisiin. Pohjoismaat tietenkin tukivat Ukrainaa yksimielisesti, ja Suomi ja Ruotsi päättivät hakea Naton jäsenyyttä. Myös Pohjoismaiden neuvostossa käsiteltiin paljon turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Venäjän ja Valko-Venäjän opposition edustajia osallistui viime vuonna Pohjoismaiden neuvoston ja Baltian yleiskokouksen yhteiseen Islannissa järjestettyyn huippukokoukseen, jossa he kertoivat omista kokemuksistaan ja maidensa tilanteista.

Kaiken kaikkiaan tämä on historiallinen käännekohta Pohjoismaiden neuvoston 70-vuotisessa historiassa, koska turvallisuus- ja puolustuspolitiikka oli pitkään aihe, jota ei juuri käsitelty Pohjoismaiden neuvostossa. Viime vuonna jatkettiin tärkeää työtä yhteisen valmiutemme vahvistamiseksi. On edelleen ajankohtaista arvioida, miten pandemian hoidossa onnistuttiin ja epäonnistuttiin, ja huolehtia siitä, että Pohjoismaiden välinen yhteistyö toimii entistä paremmin tulevaisuudessa vastaavanlaisissa kriiseissä. Sama koskee myös niitä kysymyksiä, joita Suomi korosti puheenjohtajuusohjelmassaan, kuten sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää sekä turvallista ja rajatonta Pohjolaa.

Ärade talman! Under Nordiska rådets 74:e session som hölls här i riksdagshuset i Helsingfors inledde rådets president Erkki Tuomioja med ett tal där han reflekterade över Nordiska rådets historia och framtid. I samma tal betonades att Nordiska rådet i fortsättningen bör satsa på medborgarnas välfärd och de globala utmaningarna.

Det är lätt att hålla med om detta. De beslut som fattas i Nordiska rådet behöver vara relevanta i folks vardag. Det är bra att planeringen med att se över det så kallade Helsingforsavtalet nu har inletts. Avtalet som reglerar det officiella nordiska samarbetet i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet måste leva i tiden. En förnyelse behövs om Nordiska rådet ska hållas relevant, om det ska vara ett organ som politiskt leder en nordisk gemensam utveckling, om vi ska gå i bräschens tillsammans på ett världsledande sätt. Nordiska rådet är ärligt talat inte i blickfånget i dag.

Samtidigt behöver vi minnas att det nordiska samarbetet sker i många olika former och i vardagen. Det att vi nordbor har möjlighet att träffas, studera och arbeta över landsgränser, det att nordiska samarbetet får en allt större roll inom näringslivet och att vi har möjlighet att ta del av varandras kultur och lära oss av varandra är saker som har stor betydelse för att vi ska nå våra gemensamma mål.

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

Arvoisa puhemies! Työtä rajaesteiden poistamiseksi ja niiden syntymisen ehkäisemiseksi on jatkettava. Eräs rajaeste, johon haluan tänään kiinnittää huomiota, on se, miten Pohjoismaissa suhtaudutaan hoitoalalla työskentelevien ammattipätevyyden rekisteröimiseksi vaadittaviin lupaprosesseihin. Muissa Pohjoismaissa työskenteleminen on tavallisempaa suomalaisten hoitajien keskuudessa, mutta muuttoliikettä tapahtuu myös toiseen suuntaan, ja Suomeen muuttaminen on nykyään aivan liian vaikeaa. Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomen Valviran rekisteröintiä edellyttävä prosessi on nimittäin hyvin hidas ja kallis. Ruotsissa koulutuksensa saanut henkilö voi joutua odottamaan rekisteröintiä pari vuotta ja maksamaan siitä 1 000 euroa omasta pussistaan eikä sen saamisesta ole silti mitään takeita. Muissa Pohjoismaissa prosessi kestää muutaman viikon ja maksaa noin 50 euroa. Ennen rekisteröintiä työntekijän katsotaan olevan epäpätevä, mikä vaikuttaa palkan suuruuteen. Monet ovat kertoneet pitkistä käsittelyajoista ja saamistaan kielteisistä päätöksistä, joiden takia he ovat luovuttaneet. Se taas puolestaan johtaa siihen, että muut eivät edes yritä. Meillä ei ole varaa kohdella muista Pohjoismaista tulevaa hoitohenkilöstöä tällä tavoin, koska me tarvitsemme kipeästi lisää hoitohenkilökuntaa. Kelpoisuusvaatimukset tulisi yhdenmukaistaa kaikissa Pohjoismaissa.

Ärade talman! Verksamhetsberättelsen för Finlands delegation i Nordiska rådet stämmer till eftertanke. 2022 blev året då Rysslands anfallskrig mot Ukraina förändrade det säkerhetspolitiska läget och påverkade också det nordiska samarbetet i grunden.

Norden visade givetvis enighet i stödet till Ukraina och Finland och Sverige beslöt att ansöka om medlemskap i Nato. Försvars- och säkerhetspolitiska frågor har stått högt på dagordningen även i Nordiska rådet.

Företrädare från oppositionen i Ryssland och Belarus besökte i fjol Nordiska rådets och Baltiska församlingens gemensamma toppmöte i Island, där de berättade om sina personliga öden och om situationen i sina länder. Mycket av det här kan ses som en historisk vändpunkt i Nordiska rådets 70-åriga historia med tanke på att försvars- och säkerhetspolitiska frågor länge var ämnen som inte diskuterades speciellt mycket i Nordiska rådet.

Det viktiga arbetet att på olika sätt stärka vår gemensamma beredskap fortsatte under fjolåret och arbetet med att utvärdera pandemihanteringen och se till att Norden samarbetar bättre vid framtida kriser av den typen är fortsättningsvis aktuellt. Detsamma gäller de frågor som Finland som ordförandeland betonade i ordförandeskapsprogrammet, som ett socialt och ekologiskt hållbart samt säkert och gränslöst Norden. Alla frågor överskuggades förstås av kriget eller sattes i nytt ljus i en allvarlig tid, en tid som kräver starkt nordiskt samarbete, och i det sammanhanget är det också viktigt att lyssna på unga, vilket har nämnts här tidigare i debatten. — Kiitos, tack.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Keskisarja.

14.58 **Teemu Keskisarja ps:** Ärade talman! Vi sannfinländare har tidigare betraktat Nordiska rådet som en ganska meningslös relik eller skandinavismens fanbärare. Men värdekartan förändras. I dag betyder nordiskhet ett alternativ till underkastelse i EU. Nordens små fria nationer kan förhindra övernationella hot tillsammans. Politikerna i Sverige och Danmark har redan vaknat upp för att skydda den svenska och danska identiteten och även etniciteten. Jättebra! Också Finland måste lära sig invandringspolitik som inte öppnar en

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

bro för hela världens tiggare. Det nordiska samarbetet är en vågbrytare mot folkvandringens oväder.

Puhemies Petteri Orpo: Sitten yhteenveto ruotsiksi. — Suomeksi. — Liikaa vaihtoehtoja. [Naurua]

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Berg.

15.00 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies, ärade talman! Pohjoismaiden neuvoston perustamisesta tuli viime vuonna kuluneeksi 70 vuotta. Pohjoismaiden neuvosto on historiansa aikana hyväksynyt monia tärkeitä toimenpiteitä maidemme integroimiseksi ja kestävyysedistämiseksi: kaikkea Pohjoismaiden passiunionista ja yhteisistä työmarkkinoista Joutsenmerkkiin. Siksi Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajuus vuonna 22 oli Suomelle suuri kunnia. Puheenjohtajuusohjelmassamme korostettiin sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää sekä turvallista ja rajatonta Pohjolaa.

Tavoitteita kuitenkin varjosti Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa. Sen takia turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on ollut etusijalla Pohjoismaiden neuvostossa, jossa siitä on käyty perusteellisia keskusteluja. Ukrainassa käytävä sota ja koronapandemiasta saadut kokemukset muistuttavat siitä, että Pohjoismaiden on viisasta vahvistaa maittemme yhteisiä siivilivalmiuksia ja yhteistä puolustuskyyä.

Ärade talman! Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har en viktig roll i att lösa gemensamma utmaningar i våra länder. I utskottet för välfärd i Norden, det utskott där jag är medlem, har vi diskuterat och tagit ställning till en rad olika medlemsförslag som bland annat berört estetiska injektioner och andra kirurgiska skönhetsingrepp, barnfattigdom och samarbete om den postvirala sjukdomen long covid.

Även den växande psykiska ohälsan bland barn och unga oroar oss i utskottet. Det är ett växande samhällsprogram i så gott som alla nordiska länder och därför har vår socialdemokratiska grupp i ett medlemsförslag krävt att vi samordnar kunskap och insatser i Norden.

Arvoisa puhemies! Tarvitsemme lisää tietoa nuorten mielenterveydestä. Maissamme oleva tietämys on koottava, jotta voimme jakaa tietoa, oppia toisiltamme ja keskustella siitä, mitä voimme tehdä lasten ja nuorten mielenterveyden parantamiseksi.

Skriini meni pimeäksi — hetki pieni.

Myös pohjoismaisen hyvinvointivaltion puolustaminen on tarpeen. Terveyserot kasvavat, ja meidän tulee panostaa yhteiskunnallisen yhdenvertaisuuden parantamiseen ja terveyserojen tasoittamiseen yhteiskunnassamme. Olemme yhdessä vastuussa siitä, että kaikki lapset saavat hyvän kasvuympäristön ja mahdollisuuden kehittyä omista lähtökohdistaan. — Kiitos, tack.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Suhonen.

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

15.03 Timo Suhonen sd: Arvoisa herra puhemies! Kun käsittelyssämme on Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus, kiinnittyy huomioni neuvoston suositukseen numero 21 vuodelta 2022. Sen tavoitteena on pysyvästi köyhyysrajan alapuolella elävien lasten lukumäärän vähentäminen.

Neuvosto suosittaa ministerineuvostolle, että tutkitaan tilannetta eri Pohjoismaissa sekä maiden kokemuksia tekijöistä, jotka ovat kasvattaneet ja toisaalta vähentäneet pysyvästi köyhyysrajan alapuolella elävien lasten ja nuorten määrää, sekä tutkitaan ja vertaillaan pandemian vaikutusta lapsiperheköyhyyteen Pohjoismaissa.

Lapsiperheiden ja etenkin pienituloisten lapsiperheiden tilanteesta olen huolissani. Vielä enemmän olen huolissani uuden, tulevan hallituksen ohjelmasta ja siinä näistä heikoimmassa asemassa olevien lasten kohtelusta. On selvää, ettei kepillä heidän asemaansa paranneta.

Kokemusten vaihto ja selvittäminen ovat tärkeitä, mutta lapsiperheköyhyydessä tarvitaan tekoja. Meillä ei ole varaa hukata yhtään elämää. Meiltä löytyy tietoa ja faktaa. Vastuu teoista ja tekemättä jättämisestä on meillä poliitikoilla.

Nyt väistyvän hallituksen suuret uudistukset ja teot varhaiskasvatuksessa ja oppivelvollisuuden ikärajan nostossa sekä maksuttomassa toisen asteen koulutuksessa näyttäytyvät todella isoina tekoina, etenkin lapsiperheköyhyyden taklaamisessa. Onko uudella oikeistohallituksella rohkeutta ja reiluuutta jatkaa lapsiperheiden asialla, vai sortuuko se näennäissäästämiseen?

Arvoisa herra puhemies! Tiedetään, että eriarvoisuuden ehkäisyssä elämän ensi hetkillä on merkitystä ja että köyhyys altistaa pahoinvoinnille. Perheiden tukeminen on parasta eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäisyä. Siksi esitän ja toivon rohkeutta, reiluuutta ja solidaarisuutta Säätytalolle.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Honkasalo.

15.05 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden yhteistyö on tärkeää ja tärkeämpää kuin ehkä pitkiin aikoihin, ja se koskee tällä hetkellä ennen kaikkea ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Noin vuosi sitten Pohjoismaiden neuvosto järjesti tosiaan Reykjavikissa tämän Ovaskan mainitseman paneelikeskustelun, jossa oli Valko-Venäjän opposition, Venäjän opposition ja Ukrainan edustajia, ja se oli ehkä hienoimpia paneelikeskusteluja, joihin olen itse Pohjoismaiden neuvostossa osallistunut. Toivoisinkin itse, että meillä väylät pysyvät auki myös Valko-Venäjän oppositioon ja myös Venäjän oppositioon. He tarvitsevat tukensa yhteiskunnan muuttamiseksi, ja tällä hetkellä kokemus saattaa olla se, että heidät on unohdettu oman onnensa nojaan.

Nyt me muovataan meidän Nato-jäsenyyttä, ja tässäkin pohjoismainen yhteistyö on erittäin tärkeää. Itse toivoisin, että jatkossakin meidän ulko- ja turvallisuuspoliittinen referenssi ovat nimenomaan muut Pohjoismaat ja EU. Siinä on ehkä jonkunlaista paradigman muutosta näkynyt, mutta pidän sitä tärkeänä, että tämä referenssi pysyy, ja tässä erittäin keskeistä on ydinaseriisunta. Se, että me tehdään tässä yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa ja pyritään siihen, että koko Pohjola myös pysyy ydinaseettomana, on erittäin tärkeä tavoite.

Pohjoismaiden neuvostossa on keskusteltu paljon tietenkin myös pandemian aiheuttamista ongelmista, ja se toi edelleen erittäin keskeisellä tavalla esille nämä rajaesteet, joita

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

on syytä purkaa jatkossa erittäin painokkaasti. Ehkä yksi ongelma on se, että ministerineuvostossa tällä hetkellä tämä ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja huoltovarmuus ei ole niin näkyvä tehtävänanto kuin sen pitäisi olla.

Mutta toivon tosiaan myös, että hallitusneuvotteluissa pohditaan läpileikkaavasti tätä pohjoismaista yhteistyötä ja sitä, miten sitä pyritään parantamaan. Tämä koskee meidän kaikkia yhteiskunnan sektoreita, myös esimerkiksi koulutusta, kulttuuria, tutkimusyhteistyötä. Tässä meillä on valtavia potentiaaleja jatkossa. Liputan itse todella lämpimästi pohjoismaiselle yhteistyölle myös jatkossa.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Kokko.

15.08 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Täytyy todeta, että allekirjoittaneen heikohkolla ruotsin kielen taidolla edustaja Keskisarjan puheenvuoro kuulosti paremmalta ruotsiksi kuin suomeksi.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvosto on ehkä lähin yhteistyöelin, mitä Suomella on. Se yhdistää meitä pohjoismaisiin maihin sekä kielellisesti, kulttuurisesti että yhteiskunnallisesti ja on siinä suhteessa hyvin vahva sidos, joka meillä voi olla myös kansainvälisessä politiikassa. Tässä yhteydessä täytyy kiittää Pohjoismaiden neuvoston työnsä päättänyttä valtuuskuntaa sekä neuvoston ja samalla Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana toiminnutta Erkki Tuomiojaa.

Kun täällä jo aikaisemmat puhujat ovat viitanneet liittyen tähän Euroopan neuvoston perinteiseen rooliin ennen kaikkea tämmöisen kulttuurillisen, koulutuksellisen, sosiaalisen yhteistyön lisäämisenä, niin ehkä tässä muuttuneessa turvallisuusympäristössä myös Pohjoismaiden neuvoston turvallisuuspoliittinen rooli on entisestään korostunut. Ja toivon mukaan, kun Ruotsi nyt mahdollisimman nopeasti saadaan Pohjois-Atlantin liiton jäseneksi, tämä turvallisuuspoliittinen yhteistyö voi vahvistua vielä entisestään.

Mitä Pohjoismaiden neuvosto ehkä tässä maailmanajassa voi tuoda erityisesti Euroopan turvallisuuden kehitykseen, jos ajattelee nyt Ukrainan tilannetta, Ukrainan jälleenrakennusta ja tulevaisuuteen katsomista? On ehkä oikeastaan kaksi asiaa, missä Pohjoismaiden neuvosto voi toimia vahvasti: Ennen kaikkea siinä, miten vähemmistöjen oikeudet tulevat turvatuiksi — oli sitten kysymys kielellisistä vähemmistöistä, kulttuurillisista vähemmistöistä, siitä, miten ehyttä yhteiskuntaa pystytään rakentamaan pitämällä vähemmistöt tiiviisti mukana. Toinen asia koskee ehkä Pohjoismaissa vahvasti näkyvää itsehallintoa. Meillä juhlittiin viime vuonna Ahvenanmaan itsehallinnon satavuotista taivalta. Muutenkin Pohjoismaissa erityisesti alueellinen itsehallinto on kehittynyt hyvin vahvasti, ja ehkä tämä voisi olla myös yksi esimerkki siitä, mitenkä keskushallinto ottaa vahvasti mukaan alueiden erityispiirteet myös sitten tässä muuttuneessa turvallisuusympäristössä. — Kiitokset.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Tynkkynen, Sebastian.

15.11 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on kertomus Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan viime vuoden toiminnasta. Toiminta on tullut itselleni hyvin tutuksi, kun olen viime vuosina päässyt Pohjoismaiden neuvostossa edustamaan Suomea perussuomalaisena kansanedustajana. Kun tätä pohjoismaista yhteistyötä seuraa sieltä aivan ytimeistä, suurin oppi ei välttämättä liity siihen, mitä pohjoismai-

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

nen yhteistyö pitää sisällään. Tätä suurempana pidän syventynyttä käsitystä siitä, mitä oikeastaan tarkoittaa harvinaisuus nimeltä ”pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta”. Termiä viljellään jatkuvasti, mutta sisäistetäänkö sen merkitystä kunnolla? En usko. Nimittäin nyt, kun meille on isketty päin näköä se tosiasia, että pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskuntamme tulevaisuus on vaarassa, siitä huolimatta edelleen osa puolueista haluaa lykätä välttämättömiä priorisointipäätöksiä — jatketaan vaan velkarallia, ja ehkä sitten myöhemmin asiat korjaantuvat. En voi käsittää tätä. Höttöiset unelmat on nyt laitettava syrjään. Meidän on pakko tehdä toimet, joilla valtiovarainministeriön paaluttama 6+3-tavoite tulojen ja menojen tasapainottamisesta saavutetaan: eli kuusi miljardia tällä vaalikaudella, kolme miljardia seuraavalla. Nämä luvut eivät perustu toiveajattelulle vaan kylmille faktoille hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudesta.

Arvoisa puhemies! Väestö vanhenee, ja se tarkoittaa käytännössä sitä, että se tulee tiukentamaan valtiontaloutta vuosikymmeniä tästä eteenpäin. Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä tulee kasvamaan seuraavat 50 vuotta. Palvelutarve kasvaa, ja se tulee vaatimaan paljon rahaa. Lähivuosien jälkeen talouskasvun ennustetaan olevan reilua prosenttia vuodessa. Se ei tätä kustannuspommia yksin tule ratkaisemaan, vaikka kuinka toivoisi. Tästä vuodesta eteenpäin julkisen talouden vuosittainen alijäämä kasvaa ja tulee pysymään suurena hamaan tulevaisuuteen, jos mitään ei tehdä. Eli velkaannumme joka vuosi valtavasti lisää. Kaikki se tulee valtavan 145 miljardin velkavuoren päälle, joka valtiolla on jo tällä hetkellä. Arvoisa puhemies, talouden kokoon suhteutettuna se on reilut 70 prosenttia bruttokansantuotteesta, jolla sijoitumme EU-maiden vertailussa keskikastiin. Jos jatketaan nykyisellä polulla, vain 13 vuodessa tuo luku karkaa yli 100 prosentin ja jatkaa edelleen kasvuaan. Mutta jos saadaan toteutettua kriittinen 6+3-säästötavoite, pysähtyisi kasvu nykyiselle uralle, reiluun 70 prosenttiin. Tällä hetkellä yli 100 prosentin velkaluvuissa ei ole Kreikan lisäksi kuin viisi maata. Me olisimme siis hyvin pian osa tuota joukkoa. Kaikki tuntevat Kreikan maineen, mutta miksi maa ajautui siihen pisteeseen? Siksi, että maan julkinen talous eli yli varojensa — juuri niin kuin Suomessa on nyt käymässä. No, miten kreikkalaisille sitten kävi, kun homma lopulta kosahti? Seurasi 12 vuoden valvontajakso, jossa taloutta pakotettiin väkisin kestävämmäksi. Vasta nyt maassa alkaa näkymään merkkejä paremmasta. Tätä ennen on jouduttu leikkaamaan eläkkeitä, on jouduttu leikkaamaan palkkoja, on jouduttu leikkaamaan sosiaalietuuksia ja on jouduttu leikkaamaan koulutuksesta. Miljoonien kansalaisten elintaso koki romahduksen. Tätä samaa tarkoittaisi Kreikan tie, josta nyt varoitetaan. Jotta se voitaisiin vielä välttää, kipeitäkin päätöksiä kannattaa nyt tehdä. Se on paljon pienemmän pahan tie.

Arvoisa herra puhemies! Meidän ei olisi ollut pakko ajaa itseämme veitsenterälle. Muut Pohjoismaat tarjoavat meille mallia, johon pitää löytyä uskallusta tarttua. Kun meillä Suomessa pelotellaan maahanmuuttopolitiikan kiristämisen seurauksista ja mainehaitasta, muissa Pohjoismaissa maahanmuuttopolitiikan kiristäminen on nähty tuiki tarpeellisena uudistuksena. Tanskassa tiukka maahanmuuttopolitiikka edesauttaa tulijoiden integroitumista yhteiskuntaan eikä esimerkiksi laaja sosiaaliturva ole maahanmuuttajalle automaatio. Rima kansalaisuuden saamiselle on asetettu paljon Suomea korkeammalle. Siinä sitä pohjoismaista mallia, josta voidaan ottaa opiksi. Eroa Suomen ilmapiiriin alleviivaa, että Tanskan sosiaalidemokraattinen pääministeri on pitänyt eurooppalaisten demarien maahanmuuttopolitiikkaa liian liberaalina ja on jatkanut tiukan maahanmuuttopolitiikan puolustamista. Koska tähän heräävät Suomen demarit? Eivät varmaan vielä hetkeen herää. Ruotsissa löysän maahanmuuttopolitiikan tiukentamistarpeeseen on herätty kunnolla vas-

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

ta nyt, mutta talouden ongelmia on taklattu kauan aikaa sitten. Ruotsissa on tartuttu aiempien vuosien aikana erityisesti uudistuksiin, joilla työn verotusta on saatu alemmas. Tällä hetkellä Ruotsissa keskituloiselle palkansaajalle jää 2 500 euroa enemmän käteen kuin Suomessa. Se on valtava ero.

Arvoisa puhemies! Työnteko kannattaa, ja se luo hyvinvointia, jonka tulokset alkavat kertaantumaan pitkällä aikavälillä. Kun valtion talous on kunnossa, tähän on varaa. Maahanmuuttopolitiikan järkevöittämisen pystyy toteuttamaan heikommassakin taloustilanteessa vaikka heti. Se on säästötoimi. Ei ole sattumaa, että Ruotsi ja Tanska ovat EU:n velkavertailussa viiden parhaimman maan joukossa. Tämä on se joukko, mihin meidänkin pitää pyrkiä. Nyt olemme kuitenkin siinä tilanteessa, että kysellään jo, olemmeko enää edes Pohjoismaa. Maantieteellisesti kyllä, mutta taloudellisesti olemme lipeämässä aivan muuhun porukkaan. Pian se tarkoittaa, että me emme myöskään palvelujen ja sosiaaliturvan osalta ole muiden Pohjoismaiden kastissa. Siksi tarvitaan nyt sitä, että joku heittää köyden uppoavan Suomen ympärille, kiskoo sen suosta ja tekee tarvittavat päätökset. Kreikka näyttää meille, miten vaikeaa sieltä suosta on nousta, jos sinne uppoaa silmiään myöten. Suonsilmään on uppoamassa nyt suomalainen hyvinvointiyhteiskunta, joten aikaa ei ole enää hukattavaksi. Vielä sieltä päästään omin jaloin ylös, kun niin päätetään. — Kiitos. [Kimmo Kiljunen: Ei ollut ihan asiassa!]

Puhemies Petteri Orpo: Ja edustaja Räsänen, Joona.

15.18 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Vaikka Pohjoismaiden neuvoston rooli ja profiili on varmaan tässä vuosikymmenten saatossa muuttunut — ja joku voisi sanoa, että pienentynyt — niin silti toivon, että tällä foorumilla edelleen Suomi ja Suomen parlamentin jäsenet ovat aktiivisia, sillä on vaikea kuvitella mitään muuta viiteryhmää maailmassa, joka kykenisi samanaikaisesti huolehtimaan siitä, että hoidetaan ekologinen kestävyys, taloudellinen kestävyys sekä sosiaalinen kestävyys. Ja tätä kun me tarkastelemme maailman mittakaavassa, niin pohjoismaisen hyvinvointimalli on keskeinen tekijä sille, miten näissä kaikissa Pohjoismaissa on kyetty näitä asioita samanaikaisesti viemään eteenpäin, ja siihen viiteryhmään Suomen pitää edelleen kuulua.

Arvoisa puhemies! Totta kai myös akuutimmat kysymykset liittyen vaikkapa turvallisuustilanteeseemme tai työvoiman liikkuvuuteen ovat sellaisia asioita, joissa entisestään voisimme tehdä yhteistyötä muiden pohjoismaisten kumppaneidemme kanssa. Mutta, arvoisa puhemies, kun puhutaan pohjoismaisesta hyvinvointimallista, niin on totta, että siihen liittyy varsinkin Suomen osalta haasteita. Täällä istunnossa on moni tuonut esille sen, että kun me tarkastelemme hieman lähemmin näitä Pohjoismaita keskenämme, niin me huomaamme, että varsinkin Suomessa meidän tulopohjamme ei riitä kattamaan enää sitä pohjoismaisen hyvinvoinnin tasoa, mihin muissa Pohjoismaissa päästään. Se on ihan aito uhka, ja on syytäkin, että ihan koko eduskunta ottaa tämän uhan vakavasti. Varmasti voisi kuvitella, että tavoitteet ovat yhteneviä ja sitten vaan puolueiden välillä varmasti keinot hieman eroavat.

Arvoisa puhemies! Jos tarkastellaan hieman lähemmin, mikä on tämä Suomen keskeinen haaste pohjoismaisen mallin ylläpitämiselle tulevaisuudessa, niin se itse asiassa kilpistyy siihen, että toisin kuin muissa Pohjoismaissa meillä viimeiset 15 vuotta julkisessa taloudessa menot ovat nousseet tuloja nopeammin — viimeiset 15 vuotta. Siinä jokainen sinä aikana hallituksessa ollut puolue voi peiliin katsoa ja todeta, että muutosta pitää saada

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

aikaan. Ja tosiasiallisesti nimenomaan tämä tulopohjan ohuus verrattuna muihin Pohjoismaihin selittää pitkälti niitä eroja, joita liittyy esimerkiksi julkisen talouden kestävyYTEEN.

Mutta sitten, arvoisa puhemies, toivon, että kun lähdetään yksittäisiä asioita ottamaan ja vertailemaan Pohjoismaiden kesken, niin muistetaan se kokonaisuus. Monestihan me sorrumme itse kukin siihen, että poimimme rusinat pullasta. Vaikkapa se, että jokin yksittäinen asia toimii paremmin toisessa maassa, ei tarkoita sitä, että se monistettuna suoraan samalla tavalla parantaisi meidän yhteiskuntamme tilannetta kertaheitolla. Sen takia toivon, että olemme itsellemme rehellisiä, kun tätä vertailua teemme ja katsomme todella tätä kokonaisuutta ja pyrimme saamaan Suomessa aikaan sellaisia muutoksia, jotta voimme jatkossakin todeta, että meillä on myös täällä pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta.

Puhemies Petteri Orpo: Nyt tähän varattu aika on jo hieman ylitettykin, joten keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.21.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 17.37.

Puhemies Petteri Orpo: Nyt jatketaan aiemmin tässä istunnossa keskeytetyn asiakohdan 6 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Kiljunen poissa. — Edustaja Peltonen.

15.37 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! On paikallaan antaa tunnustusta Pohjoismaiden neuvostolle sen ripeästä ja painokkaasta reagoimisesta Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainaan. Nopealla vastauksellaan neuvosto osoitti hyvin selkeäksi sen, että Pohjoismaat seisovat vankasti Ukrainan tukena. Sodan puhjettua Pohjoismaat ovatkin tukeneet myös valtiollisella tasolla Ukrainaa monin tavoin konkreettisesti, ja hyvä niin.

Kun tässä kiitokset Pohjoismaiden neuvostolle annan, niin haluan erityisesti kiittää neuvostoa yhteydenpidosta Venäjän ja Valko-Venäjän oppositiot toimijoihin. Nämä ovat tärkeitä yhteyksiä, ja yhteydenpitoa arvostetaan varmasti myös maiden oppositiot toimijoiden taholla erittäin suuresti. Toivon ja luotan, että tätä yhteydenpitoa myöskin jatketaan.

Olemme, arvoisa puhemies, käyneet tässä salissa tänään välillä vähän värikästäkin keskustelua tämän Pohjoismaiden neuvoston toiminnan ympärillä, mutta rohkaisevaa ja kannustavaa on ollut kuitenkin huomata käytetyistä puheenvuoroista se, että tässä salissa yli ryhmärajojen vallitsee erittäin vahva tuki pohjoismaiselle yhteistyölle ja Pohjoismaiden neuvoston toiminnalle. Se on tärkeä asia tätä alkanutta vaalikautta, tulevia vuosia ja tulevaisuuttakin ajatellen.

Puhemies Petteri Orpo: Ja edustaja Bergbom.

15.39 Miko Bergbom ps: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Honkasalo nosti esiin ydinaseettomat Pohjoismaat, ja haluaisin sanoa siitä muutamia huomioita.

Se on ihan totta, että Pohjoismailla ei ole ydinaseita, mutta nyt kun Suomi vihdoinkin on Naton jäsen ja toivottavasti mitä pikimmiten myös Ruotsi, niin se tarkoittaa sitä, että me

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

kuulumme ydinasateseenvarjon alle, [Eduskunnasta: Kyllä!] että näin se asia vain on. Eli toivottavasti edustaja Honkasalo, joka nyt ei ole täällä valitettavasti vastaamassa, ei tarkoittanut sitä, että me emme haluaisi kuulua tämän ydinasateseenvarjon alle. Nimittäin tilanne on valitettavasti se, että maailma on kamala ja karu paikka ja tässä maailmassa on valtioita, kuten terroristivaltio Venäjä ja muita sekopäävaltioita, kuten Pohjois-Korea, jotka ovat tarvittaessa valmiina käyttämään ydinaseita, ja ydinaseita on kummasti helpompaa käyttää sellaisia valtioita vastaan, joilla ei ole sitä vasta-asetta tai ystäviä, liittolaisia, jotka kykenisivät torjumaan mahdolliset uhat näitä ydinaseita vastaan. Ja nyt kun me olemme tässä Natossa mukana, niin nämä ydinaseet suojaavat myös Suomea siltä, ja näin ollen Venäjältä on pelattu pois se kortti, koska meitä vastaan ei voida käyttää ydinaseita. Totta kai meidän täytyy tehdä kaikkemme sen eteen, että ydinaseita ei enää uusille valtioille tulisi, ja totta kai Suomi voi puhua sen puolesta, että ydinaseita ei koskaan käytettäisi ja niistä toivottavasti joskus luovuttaisiin. Mutta valitettavasti realistina on pakko todeta, että se ei näytä hirveän todennäköiseltä skenaariolta, koska kuten sanoin, maailma on karu paikka.

Lisäksi haluaisin nostaa esiin sen, että Pohjoismaiden neuvostossa on tuotu vihervasemmiston toimesta pöydälle nuorten ilmastoneuvosto, jota perussuomalaiset kunniakkaasti siellä kumppaneiden kanssa vastusti. Tästä ilmastoneuvostosta, jonka vihervasemmisto siellä nosti, tulee ensimmäisenä mieleen, minkäköhän takia tällainen on keksitty, että kasataanko se kenties lapualaisista mopopoijista, jotka tulevat sitten sanomaan, että ”hei, polttoaineen hinta on liian korkea” tai ”nyt tämä menee vähän pitkälle”, vai kasataanko se ilmastoneuvosto sellaisista nuorista, jotka kenties jakavat vihervasemmistolaisen aatemaailman tarkoituksen ja ajatuksen. Tämä on se suurin pelko, ja siltä se vähän myös näyttää. Meillä on Suomessa tällainen Ilmastopaneeli, ja siitä kokemukset eivät varmaan kenelläkään ole kauhea myötämieisiä. Olemme nähneet, miten siellä suorastaan onnesta hihkutaan joka kerta, kun Suomen hiilinielut ovat jälleen heikkenemässä ja täytyisi maksaa EU:lle päästöoikeuksista. Emme halua enää nuorille tällaisia, ja pidän muutenkin vastuuttomana sitä, että nuoret otetaan osaksi vihervasemmiston poliittista jatketta. — Kiitoksia, puhemies.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Tynkkynen, Sebastian.

15.41 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Nyt on pakko puuttua edustaja Merisen puheenvuoroon. Nyt ollaan eduskunnassa, nyt löysien puheitten aika on ohi, ja nyt pitää oikeasti tietää niistä asioista, mistä puhuu. On käsittämätöntä, että edustaja Merinen totesi tässä, että ilmastoneuvosto on tärkeä, että nyt nuoret pääsevät vaikuttamaan sitä kautta ilmastopolitiikkaan. Olen itse ollut Pohjoismaiden neuvostossa Suomen delegaatiossa ja Kestävä Pohjola -valiokunnassa, joka tätä nuorten ilmastoneuvostoasiaa on käsitellyt. Jos sieltä lukee, mitä me ollaan jätetty sinne perustelutekstiä, niin voi ymmärtää, kuinka ongelmallinen tuo koko idea on, siis se, että on parlamentarismin ulkopuolella tällainen erillinen instanssi, joka ei ole vaaleilla valittu, ja siitä huolimatta tämän ilmastoneuvoston suositukset on Suomen hallituksen pakko käsitellä. Tämä on perustuslain vastainen. Se on ihan sama, kuinka monta kertaa täällä salissa tulee esittämään tällaisia löysiä puheita, että tämä on välttämätöntä ja tärkeää — tämä ei koskaan tule menemään läpi, ei ikinä. Siinä kohtaa, kun perustuslakivaliokunta alkaisi tällaisista käsittelemään, asiantuntijat nauraisivat tämän ehdotuksen pihalle. Millään instanssilla, vaikka kuinka tärkeä olisikin, ei ole oikeutta velvoittaa hallitusta käsittelemään omia esityksiään.

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

Tässä edustaja Bergbom toi erittäin hyvän näkökulman: keistä tämä nuorten ilmastoneuvosto sitten koottaisiin? Se on aivan satavarmaa, että tämä sama logiikka kuin mikä logiikka tällä hetkellä esimerkiksi Priden osalta menee — sieltä suljetaan ulos epämieluisia puolueita, ehkä epämieluisasti ajattelevia ihmisiä — tulisi olemaan ilmastoneuvostossa: joo, tehdään yhteistyötä, mutta vain niiden ihmisten kanssa, jotka ovat meidän kanssamme sataprosenttisesti samaa mieltä tästä ilmastopolitiikasta. Ei tämä ole kestävää. Ja meillä demokratiassa on nuorilla mahdollisuuksia osallistua politiikkaan: 18-vuotiaat voivat itse lähteä ehdolle, tulla valituiksi, voivat äänestää. Ja nuoremmatkin esimerkiksi voivat mennä kaduille osoittamaan mieltään. Siellä on kaikennäköistä elokapinaa ja muuta, mitä on itsekin tullut käytyä striimaamassa. Näitä osallistumisen mahdollisuuksia on, mutta se on ehkä tavallaan harhaluulo, että jotenkin niputetaan, että nuoret olisivat nyt yhtä mieltä tästä ilmastoasiasta. Itse asiassa tällä hetkellä perussuomalaisten kannatus nuorten parissa on todella suurta, ja jos tällainen ilmastoneuvosto perustuslain vastaisesti perustettaisiin ja siellä olisi oikeasti demokraattinen edustus, niin saattaisipa olla sillä tavalla, että lähdetäisiin tekemään perussuomalaista ilmastopolitiikkaa. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

7. Lakialoite laiksi tuloverolain 69 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 1/2023 vp Ari Koponen ps

Lähetekeskustelu

Puhemies Petteri Orpo: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Koponen.

Keskustelu

15.21 **Ari Koponen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakialoitteessani esitän, että virikeseteleitä eli työnantajan tarjoamaa liikunta- ja kulttuurietuutta voitaisiin käyttää myös kirjallisuuden ostamiseen. Voimassa oleva lainsäädäntö ei tätä mahdollista. On tehtävä vaikuttavia ja kustannustehokkaita toimia lukutaidon ja lukuharrastuksen edistämiseksi, ja tämä lakialoite olisi yksi sellainen.

Kirja- ja kustannusalan järjestöt ovat toivoneet muutosta jo vuosia. Vastaavaa on ehdottanut viime hallituskaudella myös edustaja Aittakumpu. Hänen aloitteensa sai silloin laajaa tukea kaikista puolueista. Valitettavasti asiaa vastustetaan sillä perusteella, että kirjan voi antaa jollekin toiselle. Paitsi että yhteiskunnan kannalta on edullista, että työnantajan rahallinen panostus leviää mahdollisimman monelle, on myös hyvin erikoista ajatella, etteikö esimerkiksi jääkiekko-ottelun lippuja tai oopperan pääsylippuja voisi antaa eteenpäin. Näin tiputetaan keinotekoisesti kirjallisuus virikesetelin ulkopuolelle ja vielä aikana, jolloin suomalaisten lukutaito laskee hurjaa vauhtia.

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

Puhemies! Tähän on saatava muutos. Ensinnäkin kirjallisuuden ja lukemisharrastuksen myönteiset vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen ovat kiistattomat, ja toiseksi Suomi, entinen lukutaidon kärkimaa, ei pärjää enää Pisa-testeissä. Oppilaiden väliset osaamiserot ovat vahvasti eriytyneet. Yksilöiden väliset erot kielellisissä taidoissa näkyvät jo ensimmäistä luokkaa aloitettaessa. Suomalaisista aikuisista joka kymmenes osaa lukea heikosti, ja maahanmuuttajien kohdalla luku on merkittävästi suurempi.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että näillä perusteluilla tuetaan valtiona lukemisharrastusta ja kirjallisuusalan elinvoimaa.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Keskisarja.

15.23 Teemu Keskisarja ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Koposen lakialoite on edullinen, suora askel kohti kirjamyönteisempää elämää. Se on myös perusteltu peukutus suomalaisille kirjankustantajille, joiden elintärkeä kulttuurityö ja eloonjäämiskamppailu muuten jäävät äänekkäämmän tapahtuma-alan varjoon. Totisesti, lukeminen sykehdyttää sielua ja sydäntä, vielä syvemmin kuin konsertti taikka taidenäyttely. Setelietuuden laajennus kirjojen hankintaan palvelee lakikokonaisuuden säätäjän perimmäistä tarkoitusta. Myös työnantaja hyötyy lukuharrastuksesta, joka työntekijää sivistää ja virkistää. Niinpä fanaattisesti kannatan edustaja Koposen aloitteen hyväksymistä.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Peltonen.

15.24 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää edustaja Koposta tästä tärkeästä lakialoitteesta. Kysymystä työntekijöiden virike-edun käytön laajentamisestahan on käsitelty tässä salissa aiemminkin, kuten edustaja Koponen puheenvuorossaan viittasi. Viime vaalikaudella aiheesta jätettiin useampikin kirjallinen kysymys, ja niissä esitettiin muun muassa virike-edun laajentamista messujen ja virtuaalitapahtumien piiriin, sitä, että niihinkin virike-etua voitaisiin käyttää.

Tässä edustaja Koposen aloitteessahan esitetään, että virike-etua voisi jatkossa käyttää kirjojen ja kirjojen luku-oikeutta tarjoavan palvelun hankintaan. On kyllä todella helppo yhtyä tähän tärkeään tavoitteeseen ja tukea tätä erittäin tärkeää ja tervetullutta aloitetta. Tässä salissa hyvin tiedämme sen, että korkea lukutaito on todellakin yksi niistä sivistysvaltiomme tärkeistä, korkeista perustoista, ja on syytä pohtia kaikkia niitä keinoja, joita meillä voi yhteiskunnassa olla käytettävissämme sen eteen, että tämä korkea lukutaito meillä edelleenkin säilyy ja se vahvistuu — ennen kaikkea tietysti lasten ja nuorten lukutaito mutta myös kaikenikäisten lukutaito. Ja siihenhän tällä aloitteella ja sen esittämällä toimenpiteellä osaltaan tähdätään.

Mielestäni on muutenkin tervetullutta pohtia kysymystä virike-edun käytön laajentamisesta eri näkökulmista. Uskon, että pohdinta on arvokasta myöskin työntekijöiden työhyvinvoinnin, työssä jaksamisen ja viihtymisen, kannalta, koska juuri näitä asioitahan tuo virike-edun mahdollisimman laaja käyttö osaltaan tukee.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Furuholm.

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

15.26 Timo Furuholm vas: Arvoisa puhemies! Edustaja Koposen tekemä lakialoite kohdistuu yhteiskunnallisesti tärkeään seikkaan: lukemiseen, tarkemmin lukuharrastukseen ja lukutaitoon.

Kansainvälinen PIRLS-tutkimus antoi meille hiljattain tietoa kymmenenvuotiaiden lukutaidosta. Tutkimuksen mukaan lukutaito on Euroopassa heikentynyt 21 maassa, parantunut vain kolmessa. Lukutaitoon liittyvät erot heijastavat vahvasti myös sukupuolta: pojat jäävät lukutaidossa tyttöjen jälkeen. Samalla perhetausta, sosioekonominen asema, vaikuttaa lukutaidon kehittymiseen. Suomessa heikkojen lukijoiden määrä on kasvanut, vaikka muuten olemme edelleen lukutaidossa kärkimaita. Asiaa ei voida ohittaa olkapäitä kohauttamalla. Lukutaito on vahvan ja tasa-arvoisen yhteiskunnan perusta. Se on tae demokratiasta sekä yksilön mahdollisuuksista. Parempi lukutaito vahvistaa osallisuutta ja kykyä ymmärtää tämänhetkistä, pohtia mennyttä ja ennustaa jopa tulevaa. Koulussa taas lukutaito on monipuolisen oppimisen ja koulumenestyksen edellytys. Siksi tämän huolestuttavan trendin kääntäminen on ehdottoman tärkeä asia, joka koskettaa vahvasti myös tätä salia. Siksi tähän Koposen tekemään lakialoitteeseen on helppo yhtyä.

Lukutaidon ongelmat on Suomessa vahvasti tunnistettu. Keinoja asian korjaamiseksi on monia, ja näitä on tunnistettu Kansallinen lukutaitostrategia 2030 -hankkeessa, joka aloitettiin sivistysvaliokunnan toimesta muutama vuosi sitten. Strategian tavoite on kunnianhimoinen: rakentaa Suomesta maailman monilukutaitoisin maa vuoteen 2030 mennessä. Työtä paremman ja laajemman lukutaidon puolesta on tehtävä monella rintamalla. Ei ole yhtä narua, josta vetäistä ongelman korjaamiseksi. Tarvitaan hyvin laajaa osallistumista ja oikeanlaisia panostuksia. Varhaiskasvatuksen ja peruskoulun lisäksi on mietittävä, miten hyödyntää harrastustoimijoita ja eri järjestöjä lukemiseen innostamisessa. Miten voimme tukea perheitä ja vanhempia lukemisen kulttuuriin kasvattamisessa, jotta lukeminen löytäisi tiensä sinne, missä se ei vielä ole osa arkea? Kuinka vahvistamme kirjastojamme? Selvää on se, ettei sivistyksestä kannata leikata.

Arvoisa puhemies! Esimerkin kautta innostaminen on tässäkin asiassa tärkeä työkalu, jota ei pidä aliarvioida. Myönteisen asenteen kasvattaminen lukemista kohtaan on myös meidän edustajien tehtävä. Löydän yhtäläisen piirteen lukemisen ja liikunnan väliltä: kehtään ei saada innostumaan lukemisesta pakolla, mutta lukemisen ilosanomaa systemaattisesti jakamalla voimme luoda positiivista muutosta ajassa, jossa lukemisen harrastaminen kohtaa kovaa kilpailua.

Lopuksi haluan kiittää edustaja Koposta lukemisen tärkeyden esille nostamisesta tämän lakialoitteen avulla. Edustajan omaa lukutaitoa en tunne, mutta pelinlukutaidossa ei ainaakaan valittamista ole. — Kiitos.

Puhemies Petteri Orpo: Edustaja Kilpi, poissa. — Edustaja Räsänen, Joonas.

15.30 Joonas Räsänen sd: Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä niihin kehuihin, joita edustaja Koposen lakialoite on täällä osakseen saanut, ja siihen tukeen, jota tälle esitetylle toimenpiteelle on annettu, sillä tällaisella hyvinkin kustannustehokkaalla keinolla, virike-edun käyttömahdollisuuksia laajentamalla, voidaan myös edistää ihmisten tarttumista uudelleen lukuharrastukseen ja sitä kautta ylipäättänsä parantaa lukemista tässä maassa. Ja niin kuin tiedämme, näissäkin asioissa on valitettavasti viimeisten vuosikymmenten aikana jouduttu näkemään negatiivisempaa kehitystä, missä lukutaitomme on heikentynyt. Siitä syystä on helppo tukea tällaista toimenpidettä, jolla hyvin kustannustehokkaasti tuotai-

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

siin lisää mahdollisuuksia siihen, että ihmiset tarttuisivat lukuharrastukseen ja sitä kautta meidän lukutaitomme ylipäättänsä nousisi.

Mutta, arvoisa puhemies, tässä yhteydessä on varmaan hyvä myös todeta, että olisi ehkä syytä laajemminkin ajatella tulevaisuudessa näiden erilaisten virike-etujen laajentamis-mahdollisuuksia, sillä aikana, jolloin jokainen työnantaja tavalla tai toisella kamppailee osaavasta työvoimasta, voidaan tällaisilla keinoilla varmasti myös sitä työvoiman liikkuvuutta edistää ja voidaan varmasti jokaisen työnantajan osalta myös työnantajamielikuvaa parantaa. Siltä osin toivoisin, että tuleva hallitus tulisi perkaamaan myös tämän asian läpi, että päästäisiin siihen tavoitteeseen, että työvoiman liikkuvuus lisääntyisi ja toisaalta eri alat saisivat tulevaisuudessa ehkä helpommin ne osaajansa, jotka ne tarvitsevat erilaisia asioita toteuttamaan.

Puhemies Petteri Orpo: Ja edustaja Koponen.

15.32 **Ari Koponen ps:** Arvoisa herra puhemies! Kiitos kaikille hyvästä keskustelusta ja hienoista puheenvuoroista. Ne avasivat hyvin lukutaidon laajaa merkitystä koko meidän yhteiskunnallemme. Edustaja Furuholm puhui hienosti esimerkin vaikutuksesta, ja hän on sitä saanut jo antaa tässä lyhyen edustajauran aikana meille kaikille urheilun merkeissä.

Lopettaisin mielelläni tämän asiakohdan edustaja Keskisarjan sanoihin: ”Lukeminen sy-kähdyttää sielua ja sydäntä.”

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

8. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle valtioneuvoston jäsenen sidonnaisuuksis-ta (Kaikkonen)

Valtioneuvoston kirjelmä VN 1/2023 vp

Keskustelu

Työjärjestyksen mukaan eduskunta ei tee päätöstä asiasta. Asian käsittely päättyi.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 3/2023 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 30.5.2023 pidettävään täysistuntoon.

10. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on tiistaina 30.5.2023 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 15.45.

Pöytäkirja PTK 8/2023 vp

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola